

Regeringens skrivelse

2002/03:114

Redogörelse för den svenska exportkontrollpolitiken
och exporten av krigsmateriel år 2002

Skr.
2002/03:114

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 13 mars 2003

Göran Persson

Gunnar Lund
(Finansdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen lämnar regeringen en redogörelse för den svenska exportkontrollpolitiken och den svenska exporten av krigsmateriel under år 2002. I skrivelsen redovisas även viktigare skeenden på exportkontrollområdet. Skrivelsen beskriver därtill det samarbete som pågår inom EU och andra internationella fora kring frågor rörande såväl krigsmateriel som produkter med dubbla användningsområden.

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	4
Avdelning I - Exportkontroll och export av krigsmateriel		
2	Krigsmaterielexporten år 2002	6
3	Lagen om krigsmateriel	6
4	Riktlinjerna för krigsmaterielexport	8
5	FN-registret och annan internationell rapportering om vapenöverföringar	9
6	Samarbetet inom EU	11
7	Internationella vapenembargon.....	14
8	Åtgärder för att förebygga och bekämpa destabiliserande ansamlingar och okontrollerad spridning av lätta vapen	14
9	Försvarsindustrin, exportstöd och internationellt samarbete på försvarsmaterielområdet	15
10	Utvecklingen av internationell handel med vapen.....	18
11	Korruption inom internationell handel med vapen	19
Avdelning II - Exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden		
12	Samarbete inom de multilaterala exportkontrollregimerna	19
13	EG-förordningen för kontroll av produkter med dubbla användningsområden	24
14	Kryptografi.....	26
15	Immateriella överföringar	28
Avdelning III - Exportkontroll - ansvarig myndighet, andra organ och deras verksamhet		
16	Inspektionen för strategiska produkter	30
17	Exportkontrollrådet.....	31
18	Det teknisk-vetenskapliga rådet.....	32
19	Informationsverksamhet avseende exportkontroll.....	32

Bilagor

20	Bilaga 1: Svensk krigsmaterielexport år 2002.....	34
20.1	Inledning.....	34
20.2	Beviljade utförseltillstånd.....	34
20.3	Faktiska leveranser	40
20.4	Fördelning av exporten på materielslag	42
20.5	Exportens geografiska fördelning	44
20.6	Upplåtelse av tillverkningsrätt, samarbete m.m.	53
20.7	Militärt inriktad utbildning.....	53
20.8	Redovisning av ägande i utländska rättssubjekt.....	53
20.9	De exporterande företagen	54
20.10	Den svenska försvarsindustrins sysselsättning och ägarförhållanden.....	54
21	Bilaga 2: Exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden år 2002	56
22	Bilaga 3: Svenska riktlinjer för krigsmaterielexport och annan utlandssamverkan.....	58
23	Bilaga 4: EU:s uppförandekod för vapenexport	60
24	Bilaga 5: Medlemskap i multilaterala exportkontrollregimer.....	68
25	Bilaga 6: Internationella vapenembargon	69
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 13 mars 2003.....	71

1 Sammanfattning

Regeringen har sedan 1985 årligen lämnat riksdagen en skrivelse med en redogörelse för den svenska krigsmaterielexporten. Med utgångspunkt från de villkor som gäller för exporten av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden är syftet att dels på ett öppet sätt redovisa det gångna årets export, dels att bidra med underlag till en bredare diskussion kring frågor relaterade till vapenexport.

Regeringen har som målsättning att visa största möjliga öppenhet i redovisningen av den svenska krigsmaterielexporten, och har kontinuerligt sökt förbättra redovisningen i syfte att verka för ökad öppenhet. En nyhet i årets rapport är redovisningen av för vilka länder Sverige under år 2002 utfärdade s.k. denials (negativt besked på förfrågan om exporttillstånd) inom ramen för EU:s gemensamma uppförandekod för vapenexport samt de skäl som åberopades.

Det är av stort säkerhets- och försvarspolitiskt intresse för ett militärt alliansfritt land som Sverige att bevara såväl kompetens som utvecklings- och produktionskapacitet på det försvarsindustriella området. Det ligger också i vårt säkerhetspolitiska intresse att samverka med andra länder om materielförsörjningen. För att långsiktigt tillmötesgå de svenska behoven krävs en viss export. Kontrollen av denna export är nödvändig för att säkerställa att de produkter som förs ut ur Sverige går till för oss acceptabla mottagarländer. Krigsmateriel får endast exporteras om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges utrikespolitik.

Redovisningen av den svenska krigsmaterielexporten presenteras i skrivelsens första avdelning samt i bilaga. Värdet av de faktiska exportleveranserna av krigsmateriel ökade något under år 2002 och uppgick till 3 440 miljoner kronor. Det innebär en ökning med drygt 12 % jämfört med år 2001, då värdet var 3 060 miljoner kronor.

Det samlade värdet av beviljade utförseltillstånd för exportförsäljning minskade dock kraftigt under år 2002. Värdet uppgick till 5 882 miljoner kronor – en minskning med 75 % jämfört med år 2001, då värdet var mycket högt p.g.a. de utförseltillstånd som hade beviljats för export av JAS 39 Gripen respektive Stridsfordon 90.

Arbetet inom ramen för EU:s gemensamma uppförandekod för vapenexport fortsatte under 2002. Det informationsutbyte som sker p.g.a. koden syftar till större restriktivitet och ansvarstagande och till att skapa en mer enhetlig syn på tänkbara mottagare av krigsmateriel. Öppenheten i den rapport som årligen sammanställs inom EU under den gemensamma uppförandekoden ökade betydligt under året. Statistikredovisningen i 2002 års rapport kom bl.a. för första gången att inkludera uppgifter om de enskilda medlemsländernas export (beviljade utförseltillstånd respektive faktisk export) fördelad på mottagarland.

Produktionen av vapen internationaliseras. Den gränsöverskridande konsolideringen av försvarsindustrin fortsätter. Krympande resurser till

följd av minskat hot och kraftigt ökade utvecklingskostnader för nya generationer försvarssystem påskyndar denna utveckling. Sverige deltar aktivt i det internationella försvarsindustriella samarbetet.

Under år 2002 fortsatte verksamheten inom det försvarsindustriella ramavtal som framförhandlats mellan Frankrike, Italien, Tyskland, Spanien, Storbritannien och Sverige och som riksdagen godkände våren 2001. Ett underavtal om procedurer och konsultationer kring exportkontroll kunde i huvudsak avslutas. Det avtal som sommaren 2001 undertecknades av Danmark, Finland, Norge och Sverige om stöd för industrisamarbete på försvarsmaterielområdet, och som godkändes av riksdagen i december samma år, trädde i kraft den 24 november 2002.

Exportkontrollen syftar till att reglera krigsmaterielexporten samt hindra spridning av produkter som kan användas för tillverkning av massförstörelsevapen. Många produkter som tillverkas idag kan användas för såväl civilt som militärt bruk. En effektiv exportkontroll behövs för att förhindra export som kan ha en destabiliserande verkan i vår omvärld.

Kampen mot terrorismen har lett till en fortsatt fokusering på exportkontrollen och tydligare krav på restriktioner för viss export, såväl vad gäller export av produkter med dubbla användningsområden som krigsmateriel. Detta tillsammans med den tilltagande globaliseringen av världsekonomin har tydliggjort behovet av ett fördjupat kontrollsamarbete över nationsgränserna, även om detta samarbete främst regleras av vår nationella lagstiftning.

Samarbetet kring exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden sker främst i ett antal internationella samarbetsorgan som kallas regimer. Risken för spridning av massförstörelsevapen bedöms alltjämt vara betydande. Inom regimerna sker ett kontinuerligt utbyte angående dels vilka produkter och teknologier som bör kontrolleras, dels vilka stater som kan vara känsliga ur ett icke-spridningsperspektiv. Under de senaste två åren har arbetet dessutom inriktats på icke-statliga aktörer och på risken för att terrorister skall få tillgång till känsliga produkter som kan användas för tillverkning av massförstörelsevapen.

I takt med det öppna, moderna samhällets ökade beroende av informationsteknik blir exportkontroll av immateriella överföringar allt viktigare. Små och förhållandevis resurssvaga aktörer har idag, oavsett var de befinner sig geografiskt, betydande möjligheter att påverka och sabotera för stora resursstarka stater. Då IT-systemen ofta är inbördes beroende kan ett angrepp på en del skapa allvarliga skador och störningar på viktiga samhällsfunktioner.

Avdelning I – Exportkontroll och export av krigsmateriel

2 Krigsmaterielexporten år 2002

Regeringen har varje år sedan 1985 lämnat riksdagen en skrivelse med en redogörelse för den svenska krigsmaterielexporten. Härigenom förses riksdagen med en samlad information om krigsmaterielexporten, samtidigt som underlag ges för en bredare allmän debatt. Viss försiktighet är påkallad när det gäller att utläsa trender ur siffermaterialet. Exporten av krigsmateriel från Sverige är begränsad. Enstaka försäljningar av större system orsakar därför kraftiga svängningar i den årliga statistiken som inte kan förknippas med någon långsiktig trend.

Uppgifterna i den årliga skrivelsen baseras på lagstadgad rapportering från de krigsmaterieltillverkande företagen. Inspektionen för strategiska produkter (ISP) har sammanställt denna och inkommit med underlag till en redogörelse för krigsmaterielexporten år 2002 som redovisas i bilaga 1.

Värdet av den totala fakturerade försäljningen av krigsmateriel (inom och utom riket) under år 2002 uppgick till 9 199,4 miljoner kronor, motsvarande en minskning med drygt 8 % jämfört med år 2001. Värdet av de faktiska exportleveranserna av krigsmateriel under år 2002 var 3 440 miljoner kronor, en ökning med drygt 12 % jämfört med föregående år räknat i löpande priser. Exporten svarade således för ungefär 37 % av försvarsindustrins totala fakturerade försäljning av krigsmateriel under året. Krigsmaterielexportens andel av den totala varuexporten var nästintill oförändrad jämfört med år 2001 och uppgick till 0,44 %.

Värdet av de beviljade utförseltillstånden år 2002 uppgick till 5 882 miljoner kronor, vilket innebar en minskning med 75 % jämfört med år 2001, då utförseltillstånd hade beviljats för två stora exportaffärer – JAS 39 Gripen respektive Stridsfordon 90 – vilket resulterade i ett mycket högt värde. Värdet för år 2002 låg i nivå med det genomsnittliga värdet under den senaste tioårsperioden, med undantag för år 2001.

Som framgår av diagram i bilaga 1, figur 1, varierar värdet av de beviljade utförseltillstånden kraftigt år från år, medan värdet av de faktiska leveranserna uppvisar mindre variationer. Förklaringen till detta är att ett enskilt utförseltillstånd ofta fullföljs genom delleveranser under två eller flera år.

3 Lagen om krigsmateriel

Tillverkning och utförsel av krigsmateriel regleras genom lagen (1992:1300) om krigsmateriel (ändrad senast 2000:1248) och

förordningen (1992:1303) om krigsmateriel (ändrad senast 2000:64). Båda författningarna trädde i kraft den 1 januari 1993 och ersatte lagen (1983:1034) om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel, m.m. och lagen (1988:558) om förbud mot utförsel av krigsmateriel, m.m. med tillhörande förordningar.

Den nuvarande lagen bygger i allt väsentligt på den tidigare lagstiftningen liksom på tidigare praxis. Jämfört med denna innehåller den emellertid en vidgning av krigsmaterielbegreppet samt förenklingar, förtydliganden och moderniseringar av de bestämmelser som gäller för kontrollen över tillverkning och för utlandssamverkan avseende krigsmateriel.

Krigsmateriellagen föreskriver att krigsmateriel inte får tillverkas utan tillstånd. Även all försvarsindustriell utlandssamverkan förutsätter tillstånd. Med utlandssamverkan förstås exportförsäljning eller annat tillhandahållande (bl.a. överlåtelse eller förmedling) av krigsmateriel. Vidare omfattar begreppet upplåtelse eller överlåtelse av tillverkningsrätter, avtal med någon i utlandet om att gemensamt med denne eller för dennes räkning utveckla krigsmateriel eller metod för framställning av sådan materiel eller om att gemensamt tillverka krigsmateriel. Slutligen krävs tillstånd, med vissa undantag, för att bedriva militärt inriktad utbildning.

Enligt lagen om krigsmateriel indelas krigsmateriel i två kategorier: krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK). Bestämmelser om vilken materiel som innefattas i de två kategorierna återfinns i förordningen om krigsmateriel. Kategorin krigsmateriel för strid omfattar materiel med förstörelsebringande verkan inklusive sikten för sådan materiel samt materiel för eldledning. Kategorin övrig krigsmateriel omfattar delar och komponenter till krigsmateriel för strid samt materiel som ej har direkt förstörelsebringande verkan i en stridssituation.

I EG-förordningen för kontroll av produkter med dubbla användningsområden som trädde i kraft i september 2000 finns i vissa fall krav på exporttillstånd för produkter som ej ingår i begreppet krigsmateriel, men som hör samman med exporterad krigsmateriel. För vidare information om regelverket i det aktuella hänseendet, se avsnitt 13 i denna skrivelse.

Beslut om utförseltillstånd fattades t.o.m. den 31 januari 1996 enbart av regeringen. I ärenden som inte avsåg utförsel i större omfattning eller i övrigt inte var av större vikt utövades beslutsrätten av det statsråd som hade till uppgift att föredra ärenden om tillstånd för utförsel av krigsmateriel. Ej delegerade regeringsbeslut omfattade 98 % av det totala värdet av givna tillstånd år 1995. Sedan den 1 februari 1996 fattas beslut i utförselärenden i första hand av Inspektionen för strategiska produkter (ISP) utom i de ärenden som bedöms vara av principiell betydelse eller annars av särskild vikt, vilka skall överlämnas till regeringen för avgörande.

4 Riktlinjerna för krigsmaterielexport

Enligt 1 § andra stycket lagen (1992:1300) om krigsmateriel får tillstånd enligt lagen lämnas endast om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges utrikespolitik. De närmare principerna för prövningen har lagts fast i regeringens praxis och har kommit till uttryck i regeringens riktlinjer för krigsmaterielexport och annan utlandssamverkan som riksdagen också ställt sig bakom (jfr prop. 1991/92:174 s. 41 f., prop. 1995/96:31 s. 23 f. och bet. 1992/93:UU1). En sammanfattning av riktlinjerna fogas till denna skrivelse som bilaga 3.

Riktlinjerna uttolkas med brett parlamentariskt stöd och är vägledande för Inspektionen för strategiska produkter (ISP) vid prövningen av ärenden om tillstånd enligt lagen och förordningen om krigsmateriel.

Riktlinjerna är försedda med två övergripande kriterier för när tillstånd enligt lagen kan lämnas, nämligen dels att utlandssamverkan behövs för att tillgodose det svenska försvarets behov av materiel eller kunnande eller i övrigt är säkerhetspolitiskt önskvärd, dels att samverkan inte står i strid med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik. Dessa övergripande kriterier kan anses utgöra en precisering av 1 § andra stycket, lagen om krigsmateriel.

I riktlinjerna preciseras också de faktorer som bör beaktas i samband med prövningen av ett enskilt ärende. Ett grundkrav är att alla för ärendet betydelsefulla omständigheter skall beaktas, oavsett om de uttryckligen anges i riktlinjerna eller ej. Dessa bedömningskriterier tillämpas också på samverkan med person eller företag i utlandet avseende utveckling eller tillverkning av krigsmateriel. Sverige är ett av få EU-länder som har en lagstiftning som även omfattar förmedling av krigsmateriel (arms brokerage).

Riktlinjerna framhåller särskilt den vikt som vid den utrikespolitiska bedömningen av varje utförelse skall fästas vid respekten för mänskliga rättigheter i mottagarlandet. Situationen i mottagarlandet vad gäller mänskliga rättigheter skall alltid vägas in även i de fall då det är fråga om utförelse av materiel som i sig inte kan användas för att kränka mänskliga rättigheter.

Riktlinjerna anger tre typer av ovillkorliga hinder som, om de inträffar, anses omöjliggöra export. De tre är: beslut av FN:s säkerhetsråd, internationella överenskommelser som Sverige biträtt (t.ex. EU-sanktioner), samt exportstopp som påbjuds enligt de folkrättsliga reglerna om export från neutral stat under krig.

Krigsmaterielbegreppet breddades år 1993 till att även omfatta viss materiel med civil eller delvis civil användning. Utvidgningen av begreppet ledde till att export som tidigare varit oreglerad kom att bli föremål för politisk prövning och inkluderas i krigsmaterielexportstatistiken. Breddningen åtföljdes av en indelning av krigsmateriel i två kategorier för vilka uppställts delvis olika riktlinjer för utförelse.

För kategorin krigsmateriel för strid (KS) gäller att tillstånd till export inte bör ges till en stat som befinner sig i väpnad konflikt med annan stat, en stat som är invecklad i internationell konflikt som kan befaras leda till

väpnad konflikt eller en stat som har inre väpnade oroligheter. Ett återkallande av tillstånd kan emellertid underlåtas om det är förenligt med folkrätten och målen och principerna för den svenska utrikespolitiken. Utförseltillstånd bör heller inte ges till en stat där det förekommer omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter. Detta är samma krav som tillämpades före 1993, med den skillnaden att förekomsten av kränkningar av de mänskliga rättigheterna tidigare endast behövde beaktas om materielen i sig kunde användas för att kränka de mänskliga rättigheterna. I detta avseende skiljer sig Sverige från vissa andra EU-länder.

För utförsel av övrig krigsmateriel (ÖK), som i stor utsträckning omfattar produkter som före år 1993 inte betraktades som krigsmateriel (exempelvis spaningsradaranläggningar eller simulatorer för utbildningsändamål), gäller att utförseltillstånd bör beviljas till länder som inte befinner sig i väpnad konflikt med någon annan stat, som inte har inre väpnade oroligheter eller där det inte förekommer omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter. Risk för väpnad konflikt utgör således inte ett särskilt kriterium i bedömningen avseende utförsel av övrig krigsmateriel.

De skilda riktlinjerna för krigsmateriel för strid respektive övrig krigsmateriel innebär att en större länderkrets kan komma i fråga som mottagare av övrig krigsmateriel, dvs. icke förstörelsebringande materiel, än för krigsmateriel för strid.

När det gäller följdleveranser anger riktlinjerna att "tillstånd bör ges till utförsel av reservdelar till tidigare, med vederbörligt tillstånd exporterad krigsmateriel, om inte ovillkorligt hinder möter. Detsamma bör gälla andra leveranser, t.ex. av ammunition, som har samband med tidigare utförsel eller där det annars vore oskäligt att inte ge tillstånd".

När det gäller samarbete med utländsk part gäller att export till tredje land bör bedömas i enlighet med de svenska riktlinjerna om produkten har övervägande svensk identitet. Om produkten har övervägande utländsk identitet, eller om det föreligger ett starkt svenskt försvarspolitiskt intresse av samarbetet, kan samarbetslandets regler om utförsel tillämpas för export därifrån.

5 FN-registret och annan internationell rapportering om vapenöverföringar

Förenta nationernas generalförsamling antog i december 1991 en resolution som anmodar medlemsländerna att till ett register årligen redovisa såväl sin import som sin export av tyngre konventionella vapen. Handeln med följande sju vapenkategorier rapporteras: stridsvagnar, pansrade stridsfordon, grovt artilleri, stridsflygplan, attackhelikoptrar, stridsfartyg och robotar/robotlavetter. I samråd med försvarets myndigheter och Inspektionen för strategiska produkter (ISP) samman-

ställer Utrikesdepartementet aktuella uppgifter som i enlighet med den ovannämnda resolutionen överlämnas till FN.

För FN-registrets tionde år, 2001, hade vid slutet av september månad år 2002, 120 av FN:s 191 medlemsländer rapporterat. Genom att rapporter föreligger från alla större exportörer utom Nordkorea och alla större importörer utom några länder i Mellanöstern, beräknas drygt 90 % av den legala världshandeln med angivna vapen omfattas av registret. Sverige deltar endast i begränsad omfattning i världshandeln med aktuella tyngre vapensystem.

För år 2001, som är det senaste rapportåret, redovisade Sverige export av två Bandvagn 206S till Italien, ett Stridsfordon CV9030 till Schweiz, tio Bandvagn 206S till Spanien samt en Ubåt Näcken till Danmark. På importsidan rapporterade Sverige ingen införsel i någon av de sju vapenkategorierna. Rapporten för år 2002 sammanställs efter färdigställandet av denna skrivelse.

Som ett led i Sveriges strävan efter ökad öppenhet internationellt har sedan 1990 regeringens redogörelse till riksdagen över krigsmateriel-exporten överlämnats till FN i engelsk översättning. Sedan 1996 finns uppgifter lämnade till FN-registret tillgängliga på FN:s webbplats (www.un.org).

Wassenaararrangemangets (se avsnitt 12 i denna skrivelse) rapporteringsmekanism avseende krigsmateriel följer i stort de sju kategorier som rapporteras till FN-registret, vissa kategorier har emellertid förfinats genom införande av undergrupper. De 33 medlemsstaterna har enats om att två gånger årligen rapportera enligt en överenskommen praxis, och att ytterligare information då kan inkluderas på frivillig basis. Denna överenskommelse syftar till att göra det möjligt för medlemsstaterna att på ett tidigt stadium uppmärksamma destabiliserande ansamlingar av vapen. Även export av produkter och teknik med dubbla användningsområden inrapporteras till Wassenaararrangemanget två gånger årligen.

Samarbete med FN-sekretariatet och deltagande i FN:s expertgrupp

Sverige verkar aktivt för ökad rapportering till FN:s vapenregister. Sverige har under 2002 tagit initiativ för samverkan med FN-sekretariatet på detta område. Under 2003 kommer Sverige att bidra till genomförande av regionala seminarier som anordnas av FN-sekretariatet i syfte att främja rapportering till registret. Sverige avser i detta sammanhang även verka för stärkt exportkontroll som ett verktyg för konfliktförebyggande, inte minst vad gäller lätta vapen.

Sedan inrättandet av FN-registret har expertgrupper med ca tre års mellanrum utrett hur registrets funktion kan förbättras. En sådan expertgrupp skall tillsättas 2003. Sverige kommer tillsammans med ca tjugo andra länder att medverka i denna grupp.

6 Samarbetet inom EU

EU:s uppförandekod för vapenexport

EU:s uppförandekod för vapenexport (se bilaga 4) antogs 1998 och innehåller gemensamma kriterier för export av krigsmateriel som skall tillämpas vid den nationella prövningen av exportansökningar. Till koden hör en förteckning över de produkter som skall kontrolleras i enlighet med koden. Koden representerar en minsta gemensam nämnare på exportkontrollområdet och hindrar inte enskilda medlemsstater från att föra en mer restriktiv politik.

Enligt kodens tillämpningsbestämmelser skall medlemsstaterna utbyta notifieringar om s.k. denials, dvs. i huvudfallet avslag på ansökningar om exporttillstånd. Om en annan medlemsstat överväger att bevilja tillstånd för en i huvudsak identisk transaktion skall konsultationer genomföras innan tillstånd kan beviljas. Den konsulterande medlemsstaten skall även meddela den notifierande staten om sitt beslut. Utbytet av notifieringar om denials och konsultationerna kring notifieringarna gör att exportpolitiken inom EU blir mer enhetlig. Konsultationerna leder till en mer gemensam syn på olika exportdestinationer, och genom att medlemsländerna informerar varandra om de exportaffärer som nekas, minskar risken att exportkontrollen skall undergrävas genom att något annat medlemsland beviljar exporten.

Under år 2002 mottog Sverige 399 notifieringar om denials från elva medlemsstater. Sverige lämnade 10¹ notifieringar om denials avseende år 2002. Dessa denials rörde följande länder (inom parentes anges det kriterium som åberopades för respektive denial och land): Egypten (kriterium 4 – riskerna för den regionala freden, säkerheten och stabiliteten), Förbundsrepubliken Jugoslavien (kriterium 3 – den interna situationen i mottagarlandet), Förenade Arabemiraten (kriterium 4), Indien (kriterium 4), Israel (kriterium 4), Jordanien (kriterium 4), Pakistan (kriterium 4), Republiken Korea (kriterium 4), Ukraina (kriterium 7 – risk för att materielen skall användas till annat ändamål i mottagarlandet eller vidareexporteras på oönskade villkor) samt Vietnam (kriterium 4).

Det faktum att export till ett visst mottagarland nekats i ett fall innebär inte att landet inte kan komma i fråga för svensk export. Den svenska exportkontrollen tillämpar inte ett system med landlistor, dvs. fasta listor över godkända respektive icke godkända mottagarländer. Varje enskild utförelsansökan prövas individuellt från fall till fall mot de riktlinjer som regeringen fastställt för krigsmaterielexporten.

I rådsarbetsgruppen COARM (Council Working Party on Conventional Arms Exports) diskuterar de femton medlemsstaterna regelbundet uppförandekodens tillämpning, utbyter information om synen på

¹ De löpande kontakterna med industrin gör att antalet svenska notifieringar blir förhållandevis litet.

exportdestinationer och utarbetar gemensamma riktlinjer för medlemsstaternas nationella regelsystem för exportkontroll. En redogörelse för detta arbete, överenskommelser som har träffats och statistik över medlemsstaternas export av krigsmateriel, publiceras i en årlig rapport.

Den fjärde årsrapporten enligt EU:s uppförandekod för vapenexport

Den fjärde årliga rapporten, som godkändes av rådet den 18 november 2002 (EGT C 319, 19.12.2002, s.1), visar att betydelsefulla framsteg har gjorts när det gäller samarbetet kring uppförandekoden.

Kontroll av vapenförmedling, s.k. arms brokering, fortsätter att vara en viktig fråga. Utvecklingen inom EU går vidare mot att fler länder, i likhet med Sverige, inrättar kontrollmekanismer. Under 2002 inleddes diskussioner om att anta en gemensam ståndpunkt om kontroll av brokering på grundval av riktlinjer som antogs 2001 och som publicerats i den årliga rapporten.

Att fördjupa dialogen med EU:s kandidatländer är en annan viktig fråga som Sverige driver. Under 2002 kom medlemsstaterna överens om att kandidatländerna skall få ta del av information om de avslag på ansökningar om export som medlemsstaterna notifierar inom ramen för uppförandekodens mekanism för informationsutbyte och samråd.

I slutet av året lade Europeiska kommissionen fram ett förslag till ett nytt kontrollinstrument. Förslaget utgår från en diskussion i COARM om behovet av att kontrollera produkter som inte klassas som krigsmateriel, men som särskilt kan användas för att kränka mänskliga rättigheter, inklusive sådan materiel som kan användas för tortyr.

Bland de övriga överenskommelser som träffats under uppförandekodens fjärde tillämpningsår kan följande nämnas:

- Medlemsstaterna har enats om en lista över element som alltid skall ingå i ett slutanvändarintyg.
- Vid beslut om tillstånd för licenstillverkning i tredje land skall medlemsstaterna bl.a. ta i beaktande risken för oönskad vidareexport.

Som framtida prioriteringar har bl.a. följande identifierats:

- Öppenhet (harmonisering av statistikrapportering)
- Slutanvändarintyg (harmonisering)
- Kontroll av licenstillverkning i tredje land
- Kontroll av elektroniska överföringar (immateriella överföringar)
- Närmare samarbete med kandidatländerna
- Utveckling av hanteringen av denials och konsultationer

Ökad öppenhet

Sverige verkar fortsatt för ökad öppenhet även inom EU. Ovan nämnda årsrapport innehåller en tabell med uppgifter om medlemsstaternas

krigsmaterielexport. Denna statistikredovisning har varje år utökats. De två första årliga EU-rapporterna redovisade uppgifter om det totala värdet av meddelade utförelsetillstånd per medlemsland. Den tredje årliga rapporten var mer detaljerad och innehöll information om medlemsländernas export per region. Rapporten från år 2002 kan ses som ett genombrott när det gäller öppenhet, även om den gemensamma rapporteringen ännu inte kan jämföras med utförligheten i regeringens årliga skrivelse om den svenska krigsmaterieexporten.

I EU-rapporten från 2002 redovisas för första gången för varje medlemsstat antalet exporttillstånd, värdet av beviljade tillstånd och värdet av faktisk export, fördelat på enskilda mottagarländer. På grund av olikheter i medlemsstaternas system för insamling och redovisning av statistik är dock informationen i rapporten i många fall ofullständig och inte fullt ut jämförbar. Det är bara vissa medlemsländer som, liksom Sverige, redovisar *både* värdet av utfärdade exporttillstånd *och* värdet av den faktiska exporten.

En annan nyhet i rapporten är en redovisning av det totala antalet notifierade avslag på ansökningar om exporttillstånd (*denials*) för varje mottagarland och de kriterier som har åberopats. En tredje nyhet är ett kompendium innehållande överenskommelser som träffats under fyra års tillämpning av koden.

Samarbete om försvarsindustriella frågor

Inom EU finns även en ad hoc-arbetsgrupp, Working Party on a European Armaments Policy (POLARM), som har till uppgift att analysera alternativen för en europeisk försvarsindustripolitik och föreslå fortsatta åtgärder inom ramen för gemenskapsrätten eller EU:s regelverk. Under år 2002 behandlade gruppen ämnen som forskning och teknologi, standardisering på försvarssidan, restruktureringen av den kommande gemenskapsutvidgningen, leveranssäkerhetsfrågor, europeiska försvarsindustrin sett i ljuset av rådande överkapacitet samt frågan om ett förenklat administrativt förfarande för transit av krigsmateriel inom EU. Rörande det sistnämnda ämnet fortsätter arbetet med att söka nå en överenskommelse. Den tidigare i arbetsgruppen behandlade frågan om tullar/avgifter för krigsmateriel – nationell suveränitet eller gemenskapsfråga – fördes under året över till en tullarbetsgrupp under första pelaren.

POLARM:s mandat och arbetsuppgifter berör komplicerade skeenden i en pågående flerårig europeisk omstruktureringsprocess, med ämnen som inte sällan kolliderar med andra pågående europeiska initiativ i andra fora än EU. Det är den huvudsakliga anledningen till att få konkreta resultat kan redovisas från gruppens arbete.

7 Internationella vapenembargon

Ett beslut av FN:s säkerhetsråd om vapenembargo utgör ett ovillkorligt hinder mot svensk export enligt riktlinjerna för krigsmaterielexport. EU:s medlemsstater iakttar fullt ut FN:s säkerhetsråds bindande beslut om vapenembargon. Säkerhetsrådets rekommendationer om restriktivitet har inte samma bindande karaktär och tillämpningen prövas därför från fall till fall. Inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken i EU beslutas med enhällighet om vissa vapenembargon som går utöver vad FN:s säkerhetsråd har beslutat. Dessa är ett utslag av medlemsstaternas vilja att reagera gemensamt i olika säkerhetspolitiska frågeställningar. Ett vapenembargo beslutat av EU genomförs genom tillämpning av respektive medlemsstats nationella exportkontroll-regelverk. En sammanställning av de embargon som varit i kraft under år 2002 redovisas i skrivelsens bilaga 6.

8 Åtgärder för att förebygga och bekämpa destabiliserande ansamlingar och okontrollerad spridning av lätta vapen

Uppföljning av FN:s konferens om lätta vapen 2001

Fokus inom det internationella lätta vapen-arbetet ligger för närvarande på implementeringen av FN:s handlingsprogram, som antogs vid 2001 års FN-konferens om illegal handel med lätta vapen. Detta handlingsprogram innehåller bl.a. vissa grundläggande regler om kontroll av tillverkning och handel med lätta vapen. Begreppet lätta vapen omfattar i princip handeldvapen och andra vapen som är avsedda att bäras och användas av en eller ett par personer, men någon enhetlig definition har ännu inte fastställts. Det första uppföljningsmötet till konferensen äger rum i juli 2003, då staterna förväntas avge nationella rapporter om implementeringen av handlingsprogrammet.

Övriga instrument och nationell implementering

Sverige har under året som gått undertecknat ett FN-protokoll från 2001 mot illegal tillverkning av, och handel med, skjutvapen m.m. (vapenprotokollet), som är det tredje tilläggsprotokollet till FN-konventionen mot gränsöverskridande organiserad brottslighet.

Redan i november 2000 antog Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) ett dokument om lätta vapen avseende bl.a. kontroll av tillverkning och export samt regler för märkning, registerhållning, spårning, informationsutbyte, säker förvaring samt överskottsmateriel.

Beträffande nationell implementering av FN:s handlingsprogram, tillsammans med OSSE:s lätta vapen-dokument samt FN:s vapenprotokoll remitterades dessa dokument under 2001 till berörda myndigheter och organisationer i Sverige. Remissvaren gav överlag att Sverige i de flesta fall redan uppfyller de åtaganden som gjorts i handlingsprogrammet. Remissförfarandet kommer att följas upp inför Sveriges rapportering till det ovan nämnda FN-mötet i juli 2003.

EU:s arbete på lätta vapen-området

Som grund för EU-samarbetet på detta område ligger ett program, antaget 1997, för att förebygga och bekämpa olaglig handel med konventionella vapen samt en gemensam åtgärd från 1998 för att bekämpa destabiliserande anhopning och spridning av handeldvapen och lätta vapen. Den gemensamma åtgärden har nu uppdaterats genom ett beslut av rådet den 12 juli 2002.

Utöver att förbereda och driva gemensamma frågor inför och under FN:s möte i juli 2003 finansierar EU gemensamma insatser för att motverka okontrollerad spridning av lätta vapen. För närvarande finansieras ett projekt i Kambodja samt insatser på Balkan och i Latinamerika. EU sammanställer dessutom årligen en översikt över medlemsstaternas nationella åtgärder samt internationella insatser inom lätta vapen-området.

9 Försvarsindustrin, exportstöd och internationellt samarbete på försvarsmaterielområdet

Mot bakgrund bl.a. av den svenska försvarsmaktens krympande materielanslag och den vikande internationella försvarsmaterielmarknaden konstateras i propositionen Totalförsvar i förnyelse (prop 1996/97:4), liksom i propositionen Det nya försvaret (prop 1999/2000:30), att ett väsentligt utökat internationellt samarbete framstår som en förutsättning för den svenska försvarsindustrins överlevnad och för Försvarsmaktens anpassningsförmåga. I den förstnämnda propositionen anges också som viktigt att regeringen och de svenska myndigheterna på ett aktivt och strukturerat sätt stödjer försvarsindustrins exportansträngningar, under förutsättning att dessa står i överensstämmelse med gällande riktlinjer för svensk krigsmaterielexport.

Riksdagens försvarsutskott uppmanade i betänkande (1998/99:FöU1) regeringen att vidta ytterligare åtgärder i syfte att skapa bättre förutsättningar för exportframgångar rörande viktiga försvarsmaterielprojekt, däribland stridsflygplan JAS 39 Gripen. Även Försvarsberedningen har understrukit vikten av aktiva exportstödande åtgärder från regeringens sida.

I slutbetänkandet av Materieförsörjningsutredningen (SOU 2001:21) konstaterades att exporten av krigsmateriel har en säkerhets- och försvarspolitisk betydelse för Sverige, eftersom den bidrar till att upprätthålla de inhemska företagens kompetens och kapacitet. Exportframgångar bidrar vidare till att den inhemska industrin uppfattas som en intressant partner i de internationella samarbetena. Aktiva exportstödjande åtgärder från regering och myndigheter förutsattes för att förbättra förutsättningarna för industrin att marknadsföra och sälja materiel utomlands.

Det finns flera motiv för staten att engagera sig i exportstödjande verksamhet, som de sammanfattningsvis redovisas i propositionen Fortsatt förnyelse av totalförsvaret (prop 2001/02:10). Således bidrar exporten till att långsiktigt säkerställa en teknologisk och industriell bas för nyutveckling, men också vidmakthållande och vidareutveckling av befintliga materielsystem. Exporten är vidare en viktig förutsättning för att stärka den inhemska industrins internationella konkurrenskraft. Det finns också ett värde i att kundbasen för materiel som används i Försvarsmakten breddas, varigenom möjligheter uppstår att dela kostnaderna för vidareutveckling, samordna utbildning och underhåll samt att utbyta erfarenheter om materielens användning.

Vad beträffar internationaliseringen av den svenska försvarsindustrin, med därmed sammanhängande omstruktureringsåtgärder, är bedömningen att denna kommer att fortsätta under flera år framåt. Det finns alltså en betydande överkapacitet främst inom den europeiska försvarsindustrin.

Som framgick av regeringens redogörelse 2000/01:114, presenterade regeringen i början av 2001 för riksdagen i prop 2000/01:49 det ramavtal mellan Frankrike, Italien, Spanien, Storbritannien, Sverige och Tyskland som framförhandlats mellan länderna som en följd av den avsiktsförklaring ländernas försvarsministrar ingick i juli 1998, det s.k. sexstatsinitiativet, Letter of Intent (LoI), sedermera åtföljt av det i juli 2000 undertecknade ramavtalet (Framework Agreement) rörande åtgärder för att underlätta omstruktureringen och driften av den europeiska försvarsindustrin.

Under 2002 fortsatte arbetet i de aktuella arbetsgrupperna, med kontinuerliga avrapporteringar till den internationella exekutivkommitté som funnits sedan 1998. På exportkontrollsidan har under året arbetet med ett underavtal till ramavtalet i huvudsak slutförts. Underavtalet preciserar närmare de bestämmelser om procedurer och konsultationer som återfinns i ramavtalets exportkontrollavsnitt. Vidare har arbetsgruppen studerat ett antal frågor med direkt relevans för exportkontroll, av typen vilka krav som skall ställas på innehållet i slutanvändarintyg från tredje land, hur man skall behandla en underleverantör från ett sjunde land, alternativt ett sjunde lands mer principiella deltagande i ett projekt, hanteringen av överskottsmateriel och vidare önskemålet om en allmän strömlinjeförnyelse och möjlig harmonisering av den praktiska exportkontrollhanteringen. Det faktum att Italien, som ensamt land i kretsen, inte under 2002 avslutade ratifikationsprocessen vad beträffar ramavtalet, har lett till en viss

försening för initierandet av de första globala projektlicenserna mellan de sex.

I propositionen Fortsatt förnyelse av totalförsvaret (prop 2001/02:10), underställde regeringen riksdagens godkännande ett den 9 juni 2001 undertecknat generellt avtal mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om stöd för industrisamarbete på försvarsmaterielområdet. Avtalet, som på exportkontrollsidan i väsentliga delar är modellerat efter ramavtalet mellan LoI-staterna, innebär en bekräftelse på den sedan ett antal år pågående försvarsindustriella förändringsprocessen i Norden. Som ett första annex till det generella avtalet lades försvarsindustrisamarbetet inom det nordiska ammunitionsföretaget NAMMO AS, som bildades 1998, med delar från Raufoss ASA i Norge, Patria Oy i Finland och dåvarande Celsius AB i Sverige. Riksdagen godkände den 11 december 2001 det generella avtalet (rskr. 2001/02:104). Avtalet ratificerades av länderna under 2002 och trädde därmed i kraft den 24 november 2002.

Alltsedan avsiktsförklaringen i juli 1998, har ett alltmer tilltagande amerikanskt intresse noterats för att underlätta förutsättningarna för ett ökat internationellt och transatlantiskt försvarsindustriellt samarbete. Efter en inledande överenskommelse med Kanada, fortsatte USA att med Storbritannien, Australien, Nederländerna och Norge diskutera principerna för, och innehållet i, ett ramavtal – allmänt kallat Declaration of Principles (DoP) – i stort med liknande innehåll som det europeiska LoI, fast kortare och mer allmänt hållet. Vad beträffar Storbritannien, Australien och Norge har ramavtalen färdigförhandlats och undertecknats. För svenskt vidkommande inleddes diskussioner om ett ramavtal under senare delen av 2001. Fortsatta förhandlingar mellan Sverige och USA ägde rum under 2002.

Sverige berörs även av ytterligare ett amerikanskt initiativ, det s.k. Defense Trade Security Initiative (DTSI), som har sitt ursprung från början av år 2000. Initiativet går ut på att främja effektivitet i den amerikanska licenshanteringen, uppmuntra interoperabilitet och standardisering mellan USA och USA närstående och samverkande länder, underlätta transatlantiska industriella s.k. joint ventures och höja den gemensamma nivån beträffande teknologiskydd samverkande länder emellan. Till följd av ett beslut på amerikansk sida omfattas Sverige sedan sommaren 2001 av detta initiativ. Tidigare länder som omfattats av initiativet är NATO-stater samt Japan och Australien. Som en del av initiativet skulle, i ett något längre perspektiv, ett generellt undantag från de amerikanska bestämmelserna i det amerikanska regelverket International Traffic in Arms Regulations (ITAR) kunna bli föremål för förhandlingar mellan USA och Sverige. Liknande förhandlingar har redan inletts mellan USA och Storbritannien respektive Australien. Som modell tjänar även här en tidigare överenskommelse mellan USA och Kanada på området.

Regeringens bedömning är att Sverige, genom att fortsatt delta i det internationella samarbetet på försvarsmaterielområdet, säkrar Sveriges långsiktiga utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska intressen, såväl i ett kortare som ett längre tidsperspektiv. De försvarspolitiska aspekterna

grundas bl.a. på den svenska militära alliansfriheten. De utrikes- och säkerhetspolitiska målen på detta område tillgodoses genom att tillåta export och samarbete med länder som är av grundläggande betydelse för svenska säkerhetsintressen. Sverige förblir ett intressant land för internationellt samarbete endast med ett vidmakthållande av en teknologinivå som har en internationell konkurrenskraft.

En konkurrenskraftig teknologinivå förutsätter för sin existens dels tillräckliga ekonomiska resurser för kunna bestå och utvecklas, dels i sin tur ett visst mått av samarbete över gränserna. Exporten bedöms vara en nödvändig faktor i bevarandet av en hög svensk teknologinivå med internationell slagkraft.

En grundläggande utgångspunkt för statens exportstöd är, självfallet, att de aktuella materielobjekten är godkända ur exportkontrollsynvinkel.

10 Utvecklingen av internationell handel med vapen

I sin årsbok och i en särskild databas, som regeringen bidrar ekonomiskt till, sammanställer SIPRI viss statistik över överföringar av vapen i världen. Statistiken är baserad på trend-indikatorvärden (för ytterligare information om metod för datainsamlingen se SIPRI:s webbplats: www.sipri.se) och avser överföringar av tyngre konventionella vapen. Enligt senast tillgängliga uppgifter från SIPRI:s databas ökade överföringarna av tyngre konventionella vapen något under år 2002, från 16 167 miljoner US-dollar år 2001 till 16 496 miljoner US-dollar år 2002.

I den lista som SIPRI årligen publicerar över exportländer avseende tyngre konventionella vapen (flygplan, krigsfartyg, artilleri, pansarfordon, missiler samt målsöknings- och radarsystem) ligger Sverige för perioden 1998-2002 på 11:e plats med 1,22 % av världens totala export, som för denna period uppgick till 92 552 miljoner US-dollar. Största exportland är USA, som under samma period svarade för drygt 40 % av den totala exporten, närmast följt av Ryssland (22 %), Frankrike (9 %), Tyskland (5,4 %) och Storbritannien (5,2 %).

Ledande importörer av tyngre konventionella vapen var under perioden 1998-2002 Kina med 9,5 % av den totala importen, närmast följt av Taiwan (7,4 %), Indien (5,2 %), Turkiet (5 %) och Saudiarabien (4,7 %). Sverige intog en 35:e plats för motsvarande period med 0,6 % av världens totala import av tyngre konventionella vapen. För ytterligare information se databasen på SIPRI:s webbplats: www.sipri.se

11 Korruption inom internationell handel med vapen

Sverige har länge haft ett aktivt engagemang i att bekämpa korruptionen inom den internationella vapenhandeln. Sommaren 1999 initierade Sverige ett samarbete på detta område tillsammans med den brittiska avdelningen av den internationella organisationen Transparency International (TI). Samarbetet har på tre år resulterat i en rad möten och seminarier. Det första hölls i Stockholm våren 2000 och samlade en unik blandning av representanter från statsförvaltningen, den militära sektorn, försvarsindustrin samt den akademiska världen. Deltagarna representerade såväl producent- som konsumentländer på olika ekonomisk utvecklingsnivå. Syftet var att erbjuda aktörerna en möjlighet att mötas och föra en öppen och konstruktiv dialog. Mötesstrukturen har bibehållits och under det andra mötet i Cambridge, Storbritannien 2001 bildade projektet en styrgrupp för det fortsatta arbetet. Styrgruppen höll sitt första möte i Stockholm i februari 2002 och arbetar sedan dess med att föra diskussionen över till konkreta förslag. Ett av dessa förslag är att introducera TI:s koncept Integrity Pact i den internationella vapenhandeln. Grundprincipen i detta koncept är att ett avtal upprättas mellan köpare och anbudsgivare där garantier lämnas att inga mutor eller otillbörliga förmåner skall utkrävas eller ges. En annat förslag är att sammanföra de många etikprogram som används av industrin till en gemensam modell. Nästa möte inom styrgruppen beräknas hållas före sommaren 2003 och målet är att då presentera och gå vidare med de konkreta förslagen. Sverige avser driva frågan vidare inom EU. Projektet har sedan våren 2001 det officiella namnet Corruption in the Official Arms Trade (COAT).

Avdelning II – Exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden

12 Samarbete inom de multilaterala exportkontrollregimerna

Alltsedan senare delen av 1980-talet har frågan om icke-spridning av massförstörelsevapen stått högt på den internationella dagordningen. Skälen härtill är flera, bl.a. indikationer på att vissa länder i instabila regioner söker få tillgång till massförstörelsevapen och tecken på ett ökat intresse från icke-statliga aktörer att anskaffa massförstörelsevapen. Efter dåden i USA den 11 september 2001 har terroristhotet stått i särskild fokus.

Med "massförstörelsevapen" avses kärnvapen samt kemiska och biologiska stridsmedel. Därutöver inkluderas vissa vapenbärare, som ballistiska missiler med lång räckvidd och kryssningsmissiler, i arbetet för att hindra spridningen av massförstörelsevapen. Begreppet "icke-spridning" avser de multilaterala åtgärder som vidtas för att stävja spridningen av massförstörelsevapen. Dessa åtgärder har framförallt tagit sig uttryck i dels ett antal internationella avtal och dels ett antal mer informella s.k. exportkontrollregimer.

Avseende de internationella avtalen kan särskilt nämnas 1968 års fördrag om förhindrande av spridning av kärnvapen (NPT), 1972 års konvention om förbud mot utveckling, framställning och lagring av bakteriologiska (biologiska) vapen och toxinvapen samt deras förstöring (BTWC) samt 1993 års konvention om förbud mot utveckling, produktion, lagring och användning av kemiska vapen samt om deras förstöring (CWC). Sverige är part i alla tre konventionerna (jfr SÖ 1970:12; SÖ 1976:18 samt SÖ 1993:28).

Genom NPT förpliktar sig icke-kärnvapenstaterna att inte ta emot eller tillverka kärnvapen, samtidigt som de fem kärnvapenmakterna åtar sig att nedrusta. Vidare åtar sig parterna under fördragets artikel III att inte överföra atområbränsle eller särskilt klyvbart material, eller utrustning eller materiel som särskilt konstruerats för tillverkning av särskilt klyvbart material, till någon icke-kärnvapenstat med mindre än att materialet eller utrustningen står under det internationella atomenergiorganets (IAEA) kontroll. I enlighet med artikel III i BTWC åtar sig parterna bl.a. att varken direkt eller indirekt överföra utrustning som kan användas för produktion av biologiska stridsmedel. Likaledes föreskriver artikel I i CWC att parterna inte direkt eller indirekt skall överföra kemiska stridsmedel till någon annan stat.

Även om de internationella avtalens primära syfte är att förhindra spridning av massförstörelsevapen och nedrusta, så innehåller alla tre också bestämmelser om att parterna skall främja handel för fredliga ändamål. Detta bottnar i att en betydande del av de aktuella produkterna och teknologierna har dubbla användningsområden, dvs. de utgör produkter som kan användas för både civila och militära ändamål.

För att underlätta det internationella samarbetet för icke-spridning av massförstörelsevapen har närmare ett fyrtiotal länder slutit sig samman i ett antal multilaterala exportkontrollregimer: Zanggerkommittén (ZC), Nuclear Suppliers' Group (NSG), Australiengruppen (AG), Missilteknologikontrollregimen (MTCR) samt Wassenaararrangemanget (WA). Medlemskapet i dessa regimer redovisas i bilaga 5. Regimernas syfte är att identifiera varor och teknologier som kan användas för framställning av massförstörelsevapen, och vars utförelse således bör kontrolleras på ett samordnat sätt av medlemmarna, samt att utbyta information om spridningsrisker. Exportkontrollregimerna skiljer sig från de ovannämnda internationella avtalen genom att de inte är baserade på några folkrättsligt bindande avtal. Grunden för samarbetet i de multilaterala regimerna står snarare att finna i en gemensam vilja att förhindra spridning av massförstörelsevapen samt i nationell lagstiftning som möjliggör exportkontroll av de varor och teknologier som har

identifierats såsom strategiska produkter. Deltagande i regimerna kan ses som en åtgärd som underlättar uppfyllandet av de folkrättsliga förpliktelseerna i de ovan nämnda internationella avtalen om att inte direkt eller indirekt bistå en annan stat att anskaffa massförstörelsevapen.

Två nyckelbegrepp i det multilaterala samarbetet är "denials" och "no-undercut". En medlem i en regim som har nekat ett utförseltillstånd för en specifik transaktion med hänvisning till regimens målsättningar (en s.k. denial) förväntas informera de övriga medlemmarna om sitt beslut. De övriga förväntas då konsultera den stat som utfärdade denna denial om de avser besluta om utförseltillstånd för en motsvarande transaktion. Detta konsultationsförfarande brukar benämnas som principen om "no-undercut". Systemet med att meddela denials tillämpas inom NSG, AG, MTCR samt WA. Proceduren med no-undercut-konsultationer tillämpas inom NSG, AG och MTCR.

Exportkontrollregimerna efter den 11 september 2001

Terroristattackerna i New York och Washington den 11 september 2001 förorsakade massförstörelse utan att massförstörelsevapen i traditionell bemärkelse kom till användning. Spridningen av mjältbrandsbakterier i USA under hösten 2001 visade att biologiskt material, som kan användas som biologiskt stridsmedel, hade kommit i orätta händer. Mot bakgrund av dessa händelser har samarbetet inom de multilaterala exportkontrollregimerna i hög grad kommit att inriktas på terroristhotet. Ett första steg har varit att uttryckligen fastslå i regimernas grunddokument att ett av syftena med verksamheten just är att förhindra spridning av produkter med dubbla användningsområden till terrorister. En sådan ändring genomfördes i Wassenaararrangemanget 2001 och i Australiengruppen och NSG 2002. Samma beslut kommer att fattas i MTCR under 2003. En annan åtgärd är att det informationsutbyte som äger rum inom regimerna även inriktas på spridningsriskerna till icke-statliga aktörer.

Zanggerkommittén

Zanggerkommittén (ZC), som bildades 1974, behandlar frågor om exportkontroll avseende det nukleära icke-spridningsfördraget (NPT). Kommittén fastställer vad som menas med utrustning och materiel som särskilt konstruerats för tillverkning av särskilt klyvbart material enligt fördragets artikel III. NPT föreskriver att export av sådan utrustning och materiel till en icke-kärnvapenstat, liksom atområbränsle och särskilt klyvbart material, endast får ske om det klyvbara materialet underställs IAEA-kontroll. Utrustningen och materielen anges i kommitténs kontrollista, som kontinuerligt uppdateras i ljuset av den tekniska utvecklingen. Listan finns återgiven i IAEA:s informationscirkulär nr 209 (INFCIRC/209/Rev.2).

Under 2002 beslöt Zanggerkommittén, på svenskt initiativ, att i sin kontrollista inkludera viss utrustning för separation av plutoniumisotoper. Medlemmarna fortsatte arbetet för att främja öppenhet kring kommitténs verksamhet och klarlägga kommitténs roll inom ramen för NPT, närmast inför fördragets nästa översynskonferens 2005.

Nuclear Suppliers' Group

Nuclear Suppliers' Group (NSG) har sitt ursprung i den s.k. "Londonklubben", som bildades i mitten av 1970-talet bl.a. mot bakgrund av den kärnsprängning som Indien genomförde år 1974. NSG:s arbete avser exportkontroll av dels sådana produkter som kan användas för framställning av kärnämne för vapenbruk och dels produkter med dubbla användningsområden som kan användas vid tillverkning av kärnvapen. Produkterna finns återgivna i IAEA:s informationscirkulär nr 254, som innehåller en kontrollista för respektive varugrupp (INFCIRC/254/Rev.5/Part 1 och INFCIRC/254/Rev.4/Part 2).

NSG ändrade under 2002 riktlinjerna för sin verksamhet så att medlemsländernas myndigheter vid beslut i ärenden om exportkontroll även skall beakta risken för att varor kan komma att användas för terroristdåd. Sverige var starkt pådrivande i detta arbete. Informationsutbytet i regimen inriktas nu även på terroristhotet. NSG:s kontakter med andra länder utanför regimen för att främja icke-spridningsmålsättningar fortsatte, liksom arbetet med att fortlöpande uppdatera regimen kontrollistor. I likhet med ZC antog NSG förslaget från svensk sida om att i listan inkludera viss utrustning för separation av plutoniumisotoper.

Australiengruppen

Australiengruppen (AG) bildades år 1985 på initiativ av Australien. Dess verksamhet syftar till att harmonisera deltagarländernas exportkontroll för att förhindra spridning av kemiska och biologiska vapen till såväl stater som terroristgrupper. Ursprungligen omfattade gruppens verksamhetsområde endast kemikalier och kemisk tillverkningsutrustning. 1990 beslutades dock att utöka gruppens kontrollistor till att även omfatta mikroorganismer, toxiner samt viss tillverkningsutrustning för biologiska stridsmedel.

Under år 2002 antog Australiengruppen för första gången gemensamma riktlinjer att tillämpa i den nationella tillståndshandlingen beträffande export av känsliga kemiska och biologiska ämnen och produkter. Riktlinjerna är offentliga och länder utanför gruppen uppmanas att ansluta sig till dessa. Terroristattackerna i USA den 11 september 2001 föranledde ett mer intensivt arbete med att förstärka exportkontrollen för att begränsa risken för B- och C-vapenterrorism, och enligt de nyligen antagna riktlinjerna skall medlemsländerna i sin tillståndsprövning beakta risken att de kontrollerade varorna kan komma

att användas för terrorism. Riktlinjerna innehåller även en s.k. catch all-klausul, enligt vilken det kan krävas tillstånd även för sådana varor som ej står under kontroll, om det finns skäl att misstänka att varorna kan komma att användas i tillverkning av kemiska och biologiska stridsmedel. Australiengruppen är den första av exportkontrollregimerna som antagit en sådan klausul.

Australiengruppen behandlade vidare under år 2002 ett antal förslag om att revidera kontrollistorna i ljuset av den tekniska utvecklingen. Därtill nåddes för första gången en överenskommelse om att kontrollera immateriella överföringar av information och teknologi, som skulle kunna användas i samband med tillverkning av kemiska och biologiska vapen.

Missilteknologikontrollregimen

Missilteknologikontrollregimen (MTCR) går tillbaka på ett amerikanskt initiativ från 1982. Dess verksamhet gäller exportkontroll av fullständiga missilsystem (inklusive ballistiska missiler, raketer och missiler för rymduppskjutningar samt sondraketer) och andra obemannade luftfarkoster (inklusive kryssningsmissiler, mål- och spaningsplattformar) med en räckvidd på 300 kilometer eller mer. Därutöver kontrolleras komponenter till sådana system samt andra produkter som kan användas för produktion av sådana missiler.

Arbetet i MTCR under 2002 inriktades framför allt på att ändra regimen riktlinjer så att medlemsländernas myndigheter i beslut om exportkontrollfrågor även skall beakta risken för att terrorister kan få tillgång till produkterna. Detta arbete beräknas slutföras under 2003. Sverige är pådrivande i frågan. Den kontinuerliga uppdateringen av regimen produktlistor fortsatte. Därvid fastställdes definitioner för beräkning av missilers räckvidd och lastförmåga. Vidare ligger nu ett förslag om att utsträcka MTCR:s verksamhet till att även omfatta obemannade luftfarkoster med mindre räckvidd än 300 kilometer, bl.a. mot bakgrund av terroristhotet. Liksom tidigare år kontaktades ett antal länder utanför regimen för bl.a. information om MTCR:s målsättningar och verksamhet, uppmuntran att tillämpa regimen riktlinjer och erbjudanden om stöd för att ytterligare stärka exportkontrollsystemen. Vissa medlemsländer genomförde också regionala exportkontrollseminarier.

Arbetet rörande en internationell uppförandekod avseende ballistiska missiler lämnade MTCR 2001. Under 2002 ägde ytterligare förhandlingar rum vid internationella möten i Paris och Madrid, varefter uppförandekoden öppnades för anslutning vid en internationell konferens i Haag den 25-26 november. Den s.k. Haag-koden innehåller en rad principer, åtaganden samt förtroendeskapande åtgärder som syftar till att stävja spridningen av ballistiska missiler. Hittills har ett hundratal länder, däribland Sverige, anslutit sig till den.

Wassenaararrangemanget

Wassenaararrangemanget (WA) bildades 1996 som en efterträdare till det multilaterala exportkontrollsamarbete som tidigare hade bedrivits inom ramen för Coordinating Committee on Multilateral Export Controls (COCOM). Vid det kalla krigets slut blev det alltmer uppenbart att samarbetet inom COCOM måste utvidgas till att även omfatta forna östblocksländer. COCOM upphörde att existera den 31 mars 1994 och efter tre års förhandlingar skapades en ny exportkontrollregim - Wassenaararrangemanget.

WA baserar sin verksamhet på föresatsen att handel med de varor som återfinns på kontrollistorna skall vara tillåten, men måste övervakas i syfte att undvika destabiliserande ansamlingar. Syftet med regimen verksamhet är att bidra till regional och internationell säkerhet och stabilitet genom att främja transparens och ett ansvarsfullt agerande rörande överföringar av konventionella vapen och produkter med dubbla användningsområden och därigenom undvika att bidra till destabiliserande ansamlingar.

WA har en bredare produktinriktning än övriga exportkontrollregimer. Två kontrollistor är fogade till regimen grunddokument: "Munitions List", omfattande konventionell krigsmateriel, samt "List of Dual-Use Goods and Technologies", omfattande teknologi med civila och militära användningsområden som inte återfinns på övriga regimers kontrollistor. För mer information om arrangemanget se www.wassenaar.org.

Under våren 2002 kunde en av de frågor som länge upptagit de tekniska diskussionerna inom WA få en godtagbar lösning genom att kontrollnivåerna för datorer reviderades. Samtidigt gick arbetet på det politiska planet vidare med att finna nya förslag för att praktiskt genomföra den paragraf om terroristbekämpning som lyftes in i grunddokumentet 2001. Vid plenarmötet i december 2002 antog WA en rad förslag, bl.a. ett nytt riktlinjedokument för export av lätta vapen. WA antog dessutom ett nytt *statement of understanding* för vapenförmedling, s.k. arms brokering, och utökade samtidigt några undergrupper inom de sju vapenkategorier som ingår i WA:s rapporteringsmekanism. Vidare lades ett åtgärdsprogram fast för hur systemet för säker elektronisk internkommunikation – WAIS – skall utvecklas och stärkas. Sverige har engagerat sig starkt såväl i lätta vapen-frågan som i arbetet med arms brokering och dessutom varit drivande vad gäller WAIS. Vid plenarmötet 2002 fattades också beslut om en andra översyn av organisationen. Det arbetet har nu inletts.

13 EG-förordningen för kontroll av produkter med dubbla användningsområden

Europeiska unionens råd antog år 2000 en ny rådsförordning, (EG) nr 1334/2000 om upprättandet av en ny gemenskapsordning för kontroll av produkter och teknik med dubbla användningsområden (EGT nr L 159,

30.6.2000 s.1). Den nya förordningen trädde i kraft den 28 september 2000 och ersatte därmed rådsförordningen från 1995, (EG) nr 3381/94 om upprättandet av en gemenskapsordning för kontroll av produkter med dubbla användningsområden. Till skillnad från de multilaterala exportkontrollregimerna som tidigare beskrivits, är förordningen juridiskt bindande för Sverige. Syftet har varit att så långt möjligt etablera fri rörlighet för kontrollerade produkter inom den inre marknaden samtidigt som de olika nationella systemen för kontroll av export till tredje land stärks och harmoniseras.

Förordningen förenar medlemsstaternas åtaganden inom ramen för de multilaterala exportkontrollregimerna med friast möjliga handel inom den inre marknaden. Utvecklingen inom regimerna (NSG, AG, MTCR och WA) beaktas genom kontinuerliga ändringar och uppdateringar av produktlistorna till förordningen. Den nya förordningens medföljande bilagor beslutas inom ramen för gemenskapssamarbetet i första pelaren, vilket innebär att de får direkt verkan på det nationella planet. Bilagorna skall enligt förordningen uppdateras varje år. Uppdateringen av 2001 års förändringar kom dock att försenas, vilket ledde till att denna slogs samman med den uppdatering som vid slutet av år 2002 genomfördes för att ta i beaktande de förändringar som antagits i regimerna år 2002.

Förordningen från 2000 introducerade en rad nyheter. Dels infördes ett generellt gemenskapstillstånd för export av vissa produkter till vissa tredje länder. Den nya tillståndstypen har förenklat arbetet för de exporterande företagen genom att ett och samma tillstånd kan åberopas oavsett var utförelsen från EU äger rum. Detta har även lett till en ökad samsyn inom EU på denna typ av export. Dels har bedömningen i tillståndsärenden underlättats genom att den nya förordningen även inkluderar gemensamma kriterier som medlemsstaterna har att beakta vid sin prövning.

Svensk lagstiftning

EG-förordningen kompletteras av lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd, samt av tillhörande förordning (2000:1217). Båda författningarna trädde i kraft den 1 januari 2001 och ersatte lagen (1998:397) om strategiska produkter och förordningen (1998:400) om strategiska produkter.

Export och överföring av produkter med dubbla användningsområden är föremål för tillståndsgivning och tillståndsgivande myndighet är Inspektionen för strategiska produkter (ISP). Beträffande kärnämnen och material m.m. som återfinns i bilaga I till rådets förordning är det emellertid Statens kärnkraftinspektion (SKI) som meddelar tillstånd. Information om antalet till ISP inkomna utförelsärenden rörande produkter med dubbla användningsområden lämnas i bilaga 2.

Till skillnad från vad som gäller under krigsmateriellagstiftningen – där utförelstillstånd utgör undantag från ett generellt exportförbud – är förhållandet det omvända under regelverket för kontroll av produkter med dubbla användningsområden. Här är utgångspunkten den att

utförelsetillstånd skall ges såvida det inte strider mot utrikes- eller säkerhetsintressen såsom dessa beskrivs i EG-förordningen.

Lagen om produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd saknar liksom sin föregångare särskilda bestämmelser om möjligheten att erhålla förhandsbesked om huruvida ett utförelsetillstånd kommer att ges vid en eventuell export av produkter med dubbla användningsområden till en specifik destination. En praxis har emellertid utvecklats på ISP med innebörden att myndigheten ger företag förhandsbesked. Under år 2002 lämnades 43 förhandsbesked.

Catch all-mekanismen – generalklausulen

Enligt rådsförordning (EG) 1334/2000 och den svenska lagstiftningen kan tillstånd även krävas för utförelse av produkter som inte är angivna i bilagorna till rådsförordningen (s.k. icke-listade produkter) om exportören har **informerats** av ISP att produkten är eller kan vara avsedd att användas i samband med tillverkning av massförstörelsevapen eller missiler som är kapabla att bära sådana vapen. Bestämmelsen som möjliggör kontroll av en icke-listad produkt benämns catch all-klausul och har tillkommit för att tillse att syftet med regleringen inte kringgås på grund av att produktlistorna sällan kan vara heltäckande i ljuset av den teknologiska utvecklingen. I bilaga 2 redovisas antalet catch all-ärenden för åren 2000-2002.

Catch all-mekanismen innefattar bl.a. särskilda krav på tillstånd i vissa fall för export relaterad till militär slutanvändning eller krigsmateriel. Mekanismen innehåller även direktverkande bestämmelser om krav på tillstånd för export av icke-listade produkter som är eller kan vara avsedda för militär slutanvändning i ett land som omfattas av ett FN-, EU- eller OSSE-embargo, samt för icke-listade produkter som är, eller kan vara, avsedda att användas som delar eller som komponenter till krigsmateriel som olovligen har exporterats.

Beträffande de första tre paragraferna under artikel 4 i rådsförordningen krävs att exportören har blivit informerad av ISP om produktens användningsområde. Exportören är emellertid också, enligt artikel 4.4, skyldig att upplysa den behöriga myndigheten, ISP, om denne är **medveten** om att en produkt helt eller delvis är avsedd för sådan användning som regleras i artikel 4.1-3. ISP skall då avgöra om tillstånd skall krävas för exporten.

14 Kryptografi

I regeringens skrivelse till riksdagen om kryptografi (skr. 1998/99:116) redovisar regeringen sin uppfattning när det gäller vissa aspekter på användning och kontroll av kryptoprodukter.

Frågan om vilken grad av exportkontroll som skall utövas över kryptoprodukter tilldrar sig betydande uppmärksamhet både i Sverige och

internationellt. Hänsyn måste tas till dessa produkters viktiga roll för utvecklingen av elektronisk handel och elektronisk förvaltning nationellt och internationellt, till de rättsvårdande organens möjligheter att bekämpa speciellt organiserad brottslighet, bl.a. så kallad cyberkriminalitet, och till säkerhetspolitiska och brottsbekämpande intressen av att försvåra åtkomsten till starka krypton för exempelvis sådana användare som är länkade till utveckling eller produktion av massförstörelsevapen eller till terrorism.

Den internationella diskussionen om exportkontrollens roll i sammanhanget bedrivs i första hand i Wassenaararrangemanget, där produktlistan för informationssäkerhetsprodukter genomgick en större förändring och antogs i december 1998. I december 2000 uppmjukades kraven något genom att de deltagande länderna tog bort kravet på maximal längd på kryptonycklar för massmarknadsprodukter (se den s.k. Cryptography Note). Denna senare förändring motiverades av behovet att ompröva listans innehåll i ljuset av den snabba tekniska utvecklingen på området.

Regeringen anser att det finns fortsatta säkerhetspolitiska skäl att förhindra spridning av viss kryptoteknik till olämpliga mottagare i vissa länder. Friast möjliga handel med kryptoprodukter bör eftersträvas på EU:s inre marknad för att främja elektronisk handel och förvaltning samt IT-utvecklingen i Sverige och övriga EU.

Den år 2000 ändrade förordningen för kontroll av produkter och teknik med dubbla användningsområden (se avsnitt 13) har lett fram till att svenska leverantörer kan sälja nästan alla typer av kryptoprodukter i EU och i ett tiotal ytterligare länder, däribland USA, lika fritt som på den svenska hemmamarknaden.

Även mot tredje land verkar Sverige för en friare handel med kryptoprodukter med beaktande av vikten av elektronisk kommunikation, samt de brottsbekämpande och säkerhetspolitiska hänsynen. En samsyn inom EU måste uppnås vad gäller bl.a. medlemsstaternas exportkontroll av kryptografi mot tredje land. Om olika länder driver olika politik riskerar kontrollen att bli mer eller mindre verkningslös och industriellt snedvridande. För en samsyn talar också behovet av att undvika en situation där Sverige tillämpar en lägre grad av kontroll än andra viktiga exportländer. Detta skulle kunna få till följd att Sverige blev föremål för exportrestriktioner från dessa länders sida.

Den begränsade exportkontroll av kryptoteknik som är motiverad skall upprätthållas på ett så snabbt och smidigt sätt att den i jämförelse med andra länders kontrollprocedurer inte skall medföra en konkurrensnackdel för svensk industri, utan helst ge en konkurrensfördel.

Det generella tillstånd som trädde i kraft år 1999, bl.a. för export av kryptoprodukter av massmarknadskaraktär till alla betydande exportmarknader, liksom en smidig kontrollprocedur i övrigt underlättar för företagen.

Den förda politiken på kryptoområdet skall enligt regeringens ståndpunkt präglas av flexibilitet och lyhördhet i syfte att ta i beaktande det växande behovet av säker kommunikation, förändringar i andra länders politik och den fortsatta tekniska utvecklingen på området.

Händelserna den 11 september 2001 och spridningen av Internet till i stort sett alla länder har föranlett flera länder att uppmärksamt granska frågor om Internets inverkan på samhällets sårbarhet, åtkomst till brottslig information på Internet, regler för Internet-trafik samt metoder för att kontrollera spridning av kryptografi och att få ökad insyn i använda kryptografiprodukter. Kraven har bl.a. stärkts på att ett lands rättsvårdande organ och säkerhetsorgan skall ha möjlighet att vid brottsundersökning få tillgång till överförd eller lagrad information i klartext, t.ex. genom att få tillgång till använda kryptonycklar. Det finns också krav på att få bättre insyn i hur kryptoproducter är uppbyggda. Exportkontrollpolitiken påverkas av sådana krav.

Mot denna bakgrund har en mindre uppföljning inletts inom regeringskansliet av det som redovisades i regeringens skrivelse till riksdagen om kryptografi (skr. 1998/99:116).

15 Immateriella överföringar

Frågan om kontroll av immateriella överföringar av programvara eller teknik (s.k. intangible transfers) är ett aktuellt frågekomplex som under flera år varit föremål för arbete i flertalet exportkontrollregimer och inom EU. Överföringen kan ske främst via elektroniska medier (datanät och Internet) från ett land till ett annat. Teknik kan också överföras verbalt och via telefax.

I EG-förordningen (1334/2000) definieras programvara som en samling av ett eller flera program eller mikroprogram som är lagrade i ett konkret uttrycksmedium. Med teknik avses specifik *information* som är nödvändig för utveckling, produktion eller användning av produkter. Informationen kan ha formen av teknisk assistans eller tekniska uppgifter.

Den elektroniska överföringen via Internet och andra datanät står i fokus i detta avsnitt.

Elektronisk överföring av programvara och teknik är ett av de mest eftersatta områdena i exportkontrollen och mot bakgrund av den senaste utvecklingen riskerar den att bli en svag länk i exportkontrollkedjan. Antalet möjliga sändare och mottagare är mycket stort och för icke-statliga aktörer, t.ex. terrorister, är elektronisk överföring en enkel, billig och säker väg att utnyttja en sådan överföring för sina syften. Dels ökar risken för att terrorister använder den överförda informationen för att framställa och/eller använda massförstörelsevapen, dels ökar deras möjligheter att genomföra informationsoperationer syftande till att sätta väsentliga samhällsfunktioner ur spel (s.k. cyberterrorism).

Det är särskilt angeläget att vidta åtgärder för att förhindra icke-tillåten elektronisk spridning av teknik (som det definieras). Teknikspridning görs av alla exportörer, såväl för krigsmateriel som produkter med dubbla användningsområden. Exportörerna kan använda insatsvaror i sina lösningar från leverantörer i andra länder. Dessa processkedjor kan bli

omfattande, och det är svårt att identifiera var exportkontrollerade komponenter utvecklas och sätts in i sin slutprodukt.

Ämnesområdet är komplicerat och hittills har framstegen varit ganska små. Sverige arbetar aktivt för att kunna åstadkomma en effektiv exportkontroll på området elektronisk överföring av teknik via datanät. Det krävs bl.a. väsentligt bättre fakta och beskrivningar av området. Arbetet för att bredda och fördjupa kunskaperna bedrivs på ett nationellt plan samt i samverkan med andra länder och inom EU. Nästa steg i den pågående processen är att lägga fram förslag till policy och åtgärder på området för beslut. Vidare arbetar Sverige med frågan om elektronisk överföring av programvara via datanät. Denna fråga är nu aktuell såväl i Sverige och inom EU som inom exportkontrollregimerna.

I förra årets skrivelse till riksdagen med redogörelse för exportkontrollpolitiken och exporten av krigsmaterial (skr. 2001/02:114) finns närmare redovisning av området immateriella överföringar i avsnitt 19. För sakupplysningar hänvisas till denna redogörelse.

Under år 2002 har insamlingen av fakta om immateriella överföringar bedrivits av Utrikesdepartementet i samarbete med andra myndigheter, främst Inspektionen för strategiska produkter, och flera andra länders exportkontrollorgan, både i EU och i Nordamerika. Aktuella frågor och framsteg på området i exportkontrollregimerna har granskats. Uppbyggnaden av Internet och spridningen av Internet till nästan alla länder har studerats. Internet ger mycket goda möjligheter till överföring av programvara och teknologi. Nätets utbredning medför att känsliga uppgifter kan komma att lagras på en rad för exportören okända platser (även olämpliga platser).

Svenska myndigheters kriterier och rutiner i exportkontrollärenden som innehåller immateriella överföringar studeras också.

När faktainsamlingen och analysen kan avslutas skall förslag till policy och rutiner tas fram. Därmed får också Sverige en stabil grund för att söka påverka EU och exportkontrollregimerna att vidtaga lämpliga förbättrande åtgärder.

Svenska initiativ i EU under år 2001 och 2002

Regeringen har tagit initiativ till att Europeiska kommissionen och EU:s medlemsstater gemensamt skall arbeta med frågan om elektronisk överföring och export, i syfte att främja en utveckling av nationella och likartade kontrollmekanismer. Ett viktigt skäl är att en viss grad av harmonisering minskar risken att lätttrölig elektronisk export söker sig den ”lättaste” vägen ut ur EU:s inre marknad till tredje land.

De svenska initiativen har under 2002 behandlats såväl i den koordinationsgrupp som deltar i genomförandet av rådsförordningen (1334/2000), som i rådsarbetsgruppen Working Party on Dual-Use. Arbetet inom EU bedöms behöva fortsätta under några år framöver.

Avdelning III – Exportkontroll – ansvarig myndighet, andra organ och deras verksamhet

16 Inspektionen för strategiska produkter

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) inrättades den 1 februari 1996, med ansvar för den kontroll som föreskrivs i lagen (1992:1300) om krigsmateriel och tillhörande förordning. Inspektionen övertog därmed ansvaret för merparten av de ärenden som tidigare beslutades av regeringen efter beredning i Krigsmaterielinspektionen (KMI) och den enhet inom Utrikesdepartementet som svarade för strategisk exportkontroll. ISP fick även ansvar för kontroll enligt lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd, samt tillhörande förordning. ISP har därtill utsetts att vara nationell myndighet inom ramen för FN:s konvention om förbud mot kemiska vapen (CWC).

ISP ansvarar således för tillstånds- och utförselfrågor avseende såväl krigsmateriel som produkter med dubbla användningsområden. Myndigheten har enligt 1a § lagen om krigsmateriel och 4 § lagen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden skyldighet, och på eget initiativ, att lämna över ärenden som har principiell betydelse eller annars är av särskild vikt till regeringens prövning. ISP verkar i nära samråd med Utrikesdepartementet och Försvarsdepartementet.

ISP har löpande kontakter med de företag som berörs av kontrollverksamheten. Vad avser krigsmateriel skall företagen till ISP kvartalsvis redovisa den marknadsföring som de har bedrivit utomlands. Dessa rapporter ligger till grund för ISP:s återkommande genomgångar med företagen avseende deras exportansträngningar. Förutom att fatta beslut i tillståndsärenden granskar ISP de underrättelser som tillverkare av krigsmateriel är skyldiga att lämna senast fyra veckor innan ett anbud lämnas eller ett avtal ingås om export av, eller annan utlandssamverkan om, krigsmateriel. Slutligen skall de krigsmaterielexporterande företagen rapportera om de leveranser som genomförts med stöd av lämnade tillstånd.

ISP finansieras med avgifter som tas ut av de tillverkande företagen. Avgifterna beräknas med utgångspunkt från värdet av fakturerade leveranser av kontrollerade produkter som överstiger 2,5 miljoner kronor per år. Underlaget för avgiftsuttaget omfattar således både leveranser inom Sverige och leveranser till utlandet. Ett direkt samband mellan myndighetens verksamhet och industrins betalningar har undvikits genom att avgifterna inbetalas till staten och inte direkt till myndigheten. Myndighetens löpande verksamhet anslagsfinansieras på sedvanligt sätt och kostnadstäckning uppnås genom utdebitering av industrin årsvis i

efterskott, då verksamhetens faktiska kostnad liksom företagens fakturerade leveranser slutgiltigt kan fastställas.

Antalet inkomna ärenden till ISP avseende utförelse uppgick under år 2002 till 1 406, varav 279 avsåg produkter med dubbla användningsområden. Motsvarande tal var 1 421 resp. 245 för år 2001 och 1 571 resp. 231 för år 2000. Den fortsatta minskningen avseende ärenden om utförelse av krigsmateriel förklaras bl.a. med att myndigheten i större utsträckning använder projektlicenser med innehållsmässigt utökat djup och bredd samt längre giltighetstid. Generella licenser har också införts för materiel tillhörande svensk eller utländsk försvarsmakt. Inom verksamhetsgrenen kemvapenkonventionen överlämnades 112 industrideklarationer till ISP under år 2002 mot 125 år 2001. Motsvarande antal deklarationer till konventionens sekretariat OPCW (Organization for the Prohibition of Chemical Weapons) i Haag var 40 st, jämfört med 38 för år 2001. Med en industrideklaration avses information om den verksamhet som bedrivits vid företag eller anläggningar som yrkesmässigt använder sig av, importerar samt exporterar vissa känsligare kemikalier. Under kemvapenkonventionens verifieringsbestämmelser har OPCW genomfört inspektion av en svensk anläggning såväl år 2002 som år 2001.

ISP fortsatte under året sitt rationaliseringsarbete inom licensieringsområdet för att förenkla den administrativa processen för ärenden av rutinkaraktär. Målsättningen för ISP är att utförelseärenden av rutinkaraktär skall slutbehandlas i första hand inom en månad och på sikt inom två veckor. Under 2002 utvecklades ett system för säker elektronisk kommunikation mellan ISP och de krigsmaterielexporterande företagen. Systemet tas i bruk år 2003.

17 Exportkontrollrådet

Enligt 10 kap. 6 § regeringsformen skall regeringen i utrikesärenden av större vikt om möjligt överlägga med Utrikesnämnden före avgörandet. Vissa utförelseärenden som rör krigsmateriel är av sådan art att överläggning med nämnden är påkallad. Det har emellertid bedömts önskvärt att ge även andra enskilda utförelseärenden av principiell vikt en bredare politisk förankring. Riksdagen beslutade därför år 1984 på grundval av prop. 1984/85:82 om ökad insyn och samråd i frågor som rör krigsmaterielexport, att en rådgivande nämnd i krigsmaterielfrågor skulle inrättas. Nämnden ombildades den 1 februari 1996 till Exportkontrollrådet i samband med tillskapandet av Inspektionen för strategiska produkter (ISP). Samtidigt breddades dess sammansättning för att återspegla den bredare sammansättning som Utrikesnämnden idag har. I Exportkontrollrådet är därför samtliga riksdagspartier representerade. Rådet har 10 ledamöter. En aktuell lista på rådets ledamöter finns på ISP:s webbplats (www.isp.se).

Exportkontrollrådet sammanträder på kallelse av ISP:s generaldirektör, som även leder överläggningarna. Samråd skall ske med rådet innan

beslut fattas i viktigare ärenden. Vid rådets sammanträden presenterar ISP samrådsärenden för övervägande. Vidare redovisar Utrikesdepartementet bedömningar av de mottagarländer som är aktuella, och Försvarsdepartementet medverkar med bedömningar avseende ärendenas försvarspolitiska betydelse. En strävan i rådet är att uttolka riktlinjerna på ett enhetligt sätt, till ytterligare vägledning för ISP.

Ledamöterna ges full insyn i handläggningen av utförelseärenden genom att samtliga utförelsebeslut för exportförsäljning fortlöpande redovisas. Denna procedur säkerställer en parlamentarisk insyn i tillämpningen av lagen (1992:1300) om krigsmateriel och ett medinflytande innan viktigare beslut fattas. Generaldirektören kan även vid behov höra rådet i frågor som rör tillämpningen av lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. Avsikten med det svenska systemet, som vid en internationell jämförelse utgör ett unikt inslag, är att skapa en bred förankring av exportkontrollpolitiken och främja kontinuitet i den förda politiken.

Exportkontrollrådet ersätter inte Utrikesnämnden i sådana ärenden som regeringen enligt regeringsformen skall överlägga med Utrikesnämnden om.

Under år 2002 höll Exportkontrollrådet tio sammanträden, lika många som under år 2001.

18 Det teknisk-vetenskapliga rådet

För att bistå generaldirektören för Inspektionen för strategiska produkter med beredningen av ärenden som rör klassificering av krigsmateriel inrättades år 1984 ett särskilt teknisk-vetenskapligt råd med företrädare för institutioner med överblick över teknologins tillämpning på civila respektive militära områden. Under år 2002 höll rådet tre sammanträden, lika många som under år 2001.

Genom tillskapandet av ISP har det teknisk-vetenskapliga rådets arbetsområde breddats till att vid behov även omfatta produkter med dubbla användningsområden.

19 Informationsverksamhet avseende exportkontroll

Sverige verkar internationellt för en ökad öppenhet kring handeln med krigsmateriel. Även nationellt görs ansträngningar för att sprida kunskap inom detta område. Regeringens offentligt redovisade årliga skrivelse om den svenska exporten är ett led i regeringens ansträngningar för ökad öppenhet. Den årliga skrivelsen publiceras på svenska och engelska och

finns tillgänglig på webbplatserna www.ud.se, www.lagrummet.gov.se, www.regeringen.se samt i Rixlex (www.riksdagen.se).

Den årsrapport som upprättas inom ramen för EU:s uppförandekod för vapenexport utgör ett viktigt instrument för att öka insynen på europeisk nivå. Sverige verkar för att denna rapport kontinuerligt skall förbättras och utökas. Uppförandekoden återges i bilaga 4 till denna skrivelse. Som ytterligare en åtgärd för att främja informationstillgången på detta område internationellt har regeringen fortsatt att bidra ekonomiskt till SIPRI:s Internet-databas (www.sipri.se), som innehåller information om nationella och internationella exportkontrollsystem samt viss statistik över innehav och export.

Att verka nationellt för spridning av kunskap om exportkontrollen, både till allmänheten och till de företag som berörs är en viktig uppgift för Inspektionen för strategiska produkter (ISP). ISP gav 1998 ut en reviderad upplaga av den handbok som senast gavs ut av dåvarande Krigsmaterielinspektionen år 1993. Handboken är främst avsedd för dem som inom försvarsindustrin och vid statliga myndigheter arbetar med ärenden som rör tillverkning och utförelse av krigsmateriel. Handboken redovisar gällande lagstiftning, regelverk och handläggningsordning för tillståndsärenden. En motsvarande handbok för verksamhetsgrenen strategiska produkter publicerades också 1998. Under år 2002 har ISP på sedvanligt vis anordnat seminarier och informationsmöten om sin verksamhet riktade i första hand till befattningshavare inom industrin. Därtill har myndigheten medverkat i ett antal seminarier arrangerade av frivilligorganisationer såväl i Sverige som utomlands. Myndigheten upprättade 1998 en utförlig hemsida på Internet. Adressen är www.isp.se.

20 Bilaga 1: Svensk krigsmaterielexport år 2002

20.1 Inledning

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) följer kontinuerligt marknadsföring och export av krigsmateriel från Sverige och är den myndighet som förser regeringen med det statistiska underlaget för redovisningen av den svenska krigsmaterieexporten. De företag (exklusive ett femtiotal s.k. handladdare – enskilda som tillverkar och säljer jaktammunition) som har tillstånd att tillverka krigsmateriel – för närvarande omkring 120, varav ca 40 är aktiva som exportörer – är skyldiga att lämna redovisningar i olika hänseenden till ISP. I prop.1984/85:82 om ökad insyn och samråd i frågor som rör krigsmaterielexport uttalade regeringen sin avsikt att varje år lämna riksdagen en redogörelse för den svenska krigsmaterieexporten. Föreliggande redogörelse avser den svenska krigsmaterieexporten år 2002.

20.2 Beviljade utförseltillstånd

Tabell 1

Beviljade utförseltillstånd för försäljning under åren 1998-2002 i löpande priser

År	Värde i löpande priser, mkr			Förändring i procent		
	Totalt	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK
1998	3 273	1 449	1 824	-35,3	-41,6	-29,3
1999	7 153	1 082	6 071	+118,5	-25,3	+232,8
2000	4 640	2 369	2 271	-35,1	+118,9	-62,6
2001	23 900	21 228	2 672	+415	+796	+18
2002	5 882	3 094	2 788	-75,4	-85,4	+4,3

Värdet av de beviljade utförseltillstånden redovisas uppdelat på de två underkategorierna krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK). Kategorin krigsmateriel för strid omfattar materiel med förstörelsebringande verkan inklusive sikten för sådan materiel samt materiel för eldledning. Kategorin övrig krigsmateriel omfattar delar och komponenter till krigsmateriel för strid samt materiel som ej har direkt förstörelsebringande verkan i en stridssituation.

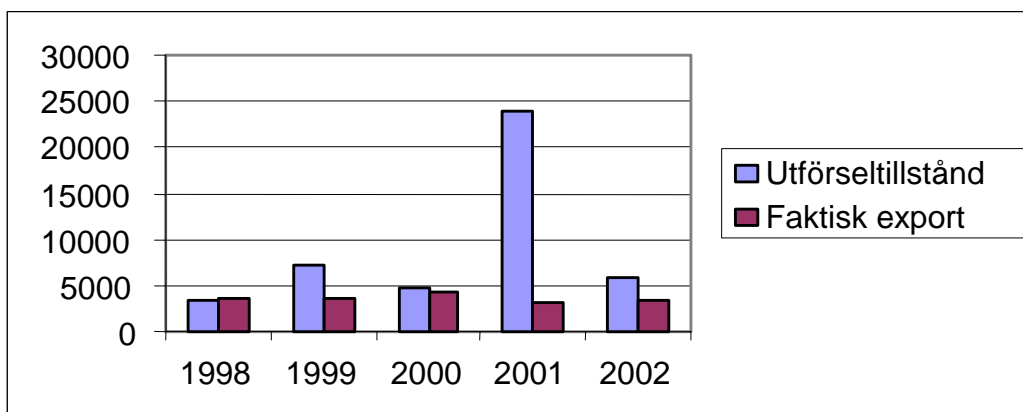
Värdet av beviljade utförseltillstånd för exportförsäljning låg år 2002 i nivå med det genomsnittliga värde som redovisats under den senaste tioårsperioden, med undantag för år 2001 då värdet var mycket högt p.g.a. de utförseltillstånd som då beviljades för export av stridsflygplan JAS 39 Gripen respektive Stridsfordon 90. Det samlade värdet av de

beviljade utförelstillsånden uppgick år 2002 till 5 882 miljoner kronor, vilket innebar en minskning med 75 % jämfört med år 2001. Värde av de beviljade utförelstillsånden i kategorin krigsmateriel för strid (KS) uppgick till 3 094 miljoner kronor – en minskning med 85 % jämfört med år 2001. Värde av de beviljade utförelstillsånden i kategorin övrig krigsmateriel (ÖK) uppvisade en liten ökning med drygt 4 % till 2 788 miljoner kronor.

Utförelstillsånden för exportförsäljning avser å ena sidan många små transaktioner gällande exempelvis reservdelar eller ammunition, och å andra sidan ett begränsat antal mycket omfattande transaktioner av stora system som levereras över flera år. Större affärer, som inte nödvändigtvis uppträder varje år, kan påverka ett enskilt års resultat påtagligt. Som framgår av figur 1 nedan uppvisar statistiken över beviljade utförelstillsånd avsevärda skillnader från år till år. Detta blev särskilt tydligt i redovisning för år 2001, då beviljandet av export av JAS 39 Gripen fick ett mycket starkt genomslag. Variationerna i statistiken över värde av de beviljade utförelstillsånden har dock en begränsad inverkan på omfattningen av den faktiska exporten av svensk krigsmateriel, som håller sig på en relativt jämn nivå år från år. Detta beror på att den utförelstillsånd som sammanhänger med ett stort utförelstillsånd normalt sprids ut över flera år.

Figur 1

Värde av utförelstillsånd respektive faktisk export av krigsmateriel i miljoner kronor år 1998-2002

I tabell 2 redovisas till vilka länder utförelstillsånd beviljats, det samlade värde av utförelstillsånden för respektive land samt inom vilka materielkategorier utförelstillsånden beviljats. Redovisningen av materielkategorierna bygger på krigsmaterieförteckningens huvudområden (KS1-11, ÖK21-37) som även finns återgivna i tabell 4. För närmare information om innehållet i respektive kategori hänvisas till bilaga 1 i förordningen (1992:1303) om krigsmateriel. De huvudsakliga produkttyperna inom de respektive materielkategorierna har listats. Detta innebär att utförelstillsånd har beviljats för en eller flera av produkterna – eller för delkomponenter till dessa – inom en materielkategori. Det betyder dock inte att utförelstillsånd har beviljats för samtliga produkter inom varje materielkategori.

I de fall där endast ett eller två utförelsetillstånd har beviljats, redovisas ett närmevärde, i syfte att skydda kommersiella intressen respektive försvarshemligheter. De olika materielkategorierna inom kategorierna KS och ÖK kan ha samma benämning. Benämningarna är generella och avser typ av materielsystem. Inom respektive kategori gäller följande: Krigsmateriel för strid (KS) är materiel med förstörelsebringande verkan inklusive sikten för sådan materiel samt materiel för eldledning. Övrig krigsmateriel (ÖK) är delar och komponenter till krigsmateriel för strid samt materiel som ej har direkt förstörelsebringande verkan i en stridssituation.

Skr. 2002/03:114
Bilaga 1

Tabell 2

Beviljade utförseltillstånd och deras samlade värde år 2002 fördelade på länder och krigsmaterieförteckningens huvudkategorier*

* De huvudsakliga produkttyperna som ingår i respektive materielkategori redovisas, vilket dock inte innebär att det för samtliga produkter har beviljats utförseltillstånd. I förtydligande syfte har redovisningen i huvudkategorier för en handfull länder ersatts av mer detaljerad information om vilken typ av materiel det handlar om.

Land	Antal beviljade tillstånd	Huvudkategori inom vilken utförseltillstånd beviljats (kategorinumner samt typ av produkter)		Värdet av tillstånden i mkr ²
		KS	ÖK ³	
Amerikas förenta stater	66	2,3,7 Eldrörsvapen, ammunition, krut och sprängämnen	21,22,23,25,26,29,33,35 Eldrörsvapen, ammunition, spanings- och mätutrustningar, skyddsmateriel, materiel till flygplan och helikoptrar, elektronisk utrustning, övningsmateriel	546
Australien	25	3,4,5,7 Ammunition, robotar, raketer m.m., eldledningsutrustningar, krut och sprängämnen	22,23,24,25,28,37 Eldrörsvapen, ammunition, bomber, torpeder m.m., spanings- och mätutrustningar, fartyg för bevakning, programvara	139
Bahrain	1		23 Ammunition för militärt tävlingsskytte	<1
Belgien	9	3 Ammunition	21,22,23,25 Eldrörsvapen, ammunition, spanings- och mätutrustningar	34,3
Brasilien	6	2,3,7 Eldrörsvapen, ammunition, krut och sprängämnen	22,25 Eldrörsvapen, spanings- och mätutrustningar	42,6
Brunei	1		21 Fästen till sikten	<1
Chile	7	2,3,7 Eldrörsvapen, ammunition, krut och sprängämnen	22,35 Eldrörsvapen, övningsmateriel	30,9
Danmark	17	3,7 Ammunition, krut och sprängämnen	21,23,25,29,35 Eldrörsvapen, ammunition, spanings- och mätutrustningar, materiel till flygplan och helikoptrar, övningsmateriel	50,3

² Värdet är avrundat till närmaste decimal. I de fall där endast ett eller två utförseltillstånd har beviljats redovisas ett närmevärde.

³ De olika kategorierna inom KS och ÖK kan ha samma benämning. Benämningarna är generella och avser typ av materielsystem. Inom respektive kategori gäller följande:

KS: Krigsmateriel för strid är materiel med förstörelsebringande verkan inklusive sikten för sådan materiel samt materiel för eldledning.

ÖK: Övrig krigsmateriel är delar och komponenter till krigsmateriel för strid samt materiel som ej har direkt förstörelsebringande verkan i en stridssituation.

Land	Antal beviljade tillstånd	Huvudkategori inom vilken utförelsetillstånd beviljats (kategorinummer samt typ av produkter)		Värdet av tillstånden i mkr ²
		KS	ÖK³	
Egypten	1		23 Ammunition för militärt tävlingsskytte	<1
Estland	3	3 Ammunition	21,23 Eldrörsvapen, ammunition	0,5
Finland	38	1,2,3,5,7,10 Eldrörsvapen, ammunition, eldledningsutrustningar, krut och sprängämnen, stridsfordon	21,22,23,25,30,35,36,37 Eldrörsvapen, ammunition, spanings- och mätutrustningar, materiel till fordon, övningsmateriel, tillverkningsutrustning, programvara	2 364
Frankrike	14	2,3,7 Eldrörsvapen, ammunition, krut och sprängämnen	21,23,25,35 Eldrörsvapen, ammunition, spanings- och mätutrustningar, övningsmateriel	42,9
Förenade Arabemiraten	4		22,23,25,28 Reservdelar till eldrörsvapen, ammunition för militärt tävlingsskytte, reservdelar till spanings- och mätutrustningar, fartyg för bevakning	128,3
Grekland	8	2,7 Eldrörsvapen, krut och sprängämnen	21,23,25 Eldrörsvapen, ammunition, spanings- och mätutrustningar	91,5
Indien	9	2,3 Eldrörsvapen, ammunition	22,24,35 Reservdelar till eldrörsvapen, delar till bomber, torpeder m.m., övningsmateriel	298,2
Indonesien	1		22 Reservdelar till eldrörsvapen	<1
Irland	4	4,5 Robotar, raketer m.m., eldledningsutrustningar	23 Ammunition	6,4
Island	3	3 Ammunition	21,23 Eldrörsvapen, ammunition	0,5
Italien	11	3,7 Ammunition, krut och sprängämnen	21,23,25,29,36 Eldrörsvapen, ammunition, spanings- och mätutrustningar, materiel till flygplan och helikoptrar, tillverkningsutrustning	5,9
Japan	22	3,7 Ammunition, krut och sprängämnen	22,23,24,36 Eldrörsvapen, ammunition, bomber, torpeder m.m., tillverkningsutrustning	20,2
Kanada	11	3,7 Ammunition, krut och sprängämnen	21,22,23,25 Eldrörsvapen, ammunition, spanings- och mätutrustningar	23,2
Kuwait	5	5 Eldledningsutrustningar	21,25,37 Eldrörsvapen, spanings- och mätutrustningar, programvara	4,8
Lettland	3	3 Ammunition	23,35 Ammunition, övningsmateriel	10,9

Land	Antal beviljade tillstånd	Huvudkategori inom vilken utförelsetillstånd beviljats (kategorinummer samt typ av produkter)	Värdet av tillstånden i mkr ²	
		KS	ÖK³	
Luxemburg	2	3 Ammunition	21 Fästen till sikten	<5
Malaysia	5		21,22,25 Eldrörsvapen, spanings- och mätutrustningar	26,4
Mexiko	11	2,3,5 Eldrörsvapen, ammunition, eldledningsutrustningar	22,25,28,35,36,37 Eldrörsvapen, spanings- och mätutrustningar, fartyg för bevakning, övningsmateriel, tillverkningsutrustning, programvara	488,6
Nederländerna	12	3,7 Ammunition, krut och sprängämnen	21,22,23,25 Eldrörsvapen, ammunition, spanings- och mätutrustningar	9,1
Norge	38	2,3,4,7 Eldrörsvapen, ammunition, robotar, raketer m.m., krut och sprängämnen	21,22,23,24,28,29,35 Eldrörsvapen, ammunition, bomber, torpeder m.m., fartyg för bevakning, materiel till flygplan och helikoptrar, övningsmateriel	67,2
Nya Zeeland	5		21,23 Eldrörsvapen, ammunition	3,9
Pakistan	3		24,36 Delar till bomber, torpeder m.m., testutrustning	51,5
Portugal	3		21,22 Eldrörsvapen	0,9
Rumänien	2		23 Ammunition för jakt- och sportskytte	<1
Ryssland	8		21,23 Luftgevär, ammunition för jakt- och sportskytte	5,5
Schweiz	24	7 Krut och sprängämnen	23,25,30,37 Ammunition, spanings- och mätutrustningar, materiel till fordon, programvara	64,8
Singapore	20	3,5 Ammunition, eldledningsutrustningar	21,22,25,28,30,35,37 Eldrörsvapen, spanings- och mätutrustningar, fartyg för bevakning och materiel därtill, materiel till fordon, övningsmateriel, programvara	301,6
Slovakien	2	3 Ammunition	23 Ammunition	<1
Spanien	10	3,7 Ammunition, krut och sprängämnen	23,25,26 Ammunition, spanings- och mätutrustningar, skyddsmateriel	0,9
Storbritannien	17	2,3,7 Eldrörsvapen, ammunition, krut och sprängämnen	21,24,25,29,35,37 Eldrörsvapen, bomber, torpeder m.m., spanings- och mätutrustningar, flygplan och helikoptrar och materiel därtill, övningsmateriel, programvara	28,9

Land	Antal beviljade tillstånd	Huvudkategori inom vilken utförelstillstånd beviljats (kategorinummer samt typ av produkter)		Värdet av tillstånden i mkr ²
		KS	ÖK ³	
Sydafrika	5	7 Krut och sprängämnen	21,23 Eldrörsvapen, ammunition	1,4
Thailand	6	4 Robotar, raketer m.m.	22,24,25,35 Eldrörsvapen, bomber, torpeder m.m., spanings- och mätutrustningar, övningsmateriel	40,7
Tjeckien	11	3,7 Ammunition, krut och sprängämnen	23,29 Ammunition, flygplan och helikoptrar och materiel därtill	7,8
Tunisien	1		25 Spanings- och mätutrustningar	<1
Turkiet	3		23 Ammunition för militärt tävlingsskytte	2,6
Tyskland	68	3,6,7 Ammunition, komponenter till tårgasprodukter, krut och sprängämnen	21,22,23,24,25,27,28,30,35 Eldrörsvapen, ammunition, bomber, torpeder m.m., spanings- och mätutrustningar, sprängämnen, fartyg för bevakning, materiel till fordon, övningsmateriel	742,9
Ungern	5	3,7 Ammunition, krut och sprängämnen	23 Ammunition	0,7
Venezuela	2	5 Eldledningsutrustningar	25 Spanings- och mätutrustningar	<80
Österrike	16	6,7 Komponenter till tårgasprodukter, krut och sprängämnen	23,24,29,35,36 Ammunition, bomber, torpeder m.m., flygplan och helikoptrar och delar därtill, övningsmateriel, tillverkningsutrustning	128,3

20.3 Faktiska leveranser

Utförelsestatistiken från Inspektionen för strategiska produkter grundar sig på exportföretagens lagstadgade redovisning av det fakturerade värdet av levererad materiel. Som framgår av tabell 3 nedan ökade den svenska exporten av krigsmateriel något år 2002, från 3 060 miljoner kronor till 3 440 miljoner kronor, vilket är en ökning med drygt 12 % i förhållande till 2001 räknat i löpande priser. Värdet av utförelsen av krigsmateriel för strid (KS) minskade dock med drygt 10 %. Det var således i kategorin

övrig krigsmateriel (ÖK) som ökningen ägde rum. Värdet av utförseln av övrig krigsmateriel ökade med 28 % jämfört med år 2001. Krigsmaterielexportens andel av den totala varuexporten var i stort sett oförändrad, 0,44 % jämfört med 0,4 % år 2001.

Tabell 3

Värdet av svensk krigsmaterielexport under åren 1998-2002 i löpande priser

År	Sveriges totala varuexport (löpande priser) mkr	Krigsmaterielexport						
		Andel av varuexp. %	Löpande priser mkr			Förändring i procent		
			Totalt	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK
1998	673 091	0,52	3 514	1 662	1 852	+13,3	+77,0	-14,3
1999	700 945	0,52	3 654	1 954	1 700	+4,0	+17,6	-8,2
2000	796 673	0,55	4 371	2 189	2 182	+19,6	+12,0	+28,4
2001	780 594	0,4	3 060	1 247	1 813	-30	-43	-17
2002	786 625	0,44	3 440	1 120	2 320	+12,4	-10,2	+28

Förändringar från ett år till ett annat i den statistik som redovisas ovan ger i sig inte underlag för en mer långsiktig bedömning av utvecklingstendenser. En enstaka större leverans ett år kan medföra kraftiga utslag i statistiken.

Figur 2 visar värdet av den svenska krigsmaterielexporten år 1998-2002 fördelat på de två kategorierna krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK).

Figur 2

Värdet av svensk krigsmaterielexport i miljoner kronor år 1998-2002 fördelat på kategorierna krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK)

Den svenska krigsmaterielexporten redovisas även i den allmänna utrikeshandelsstatistiken, som grundas på tullmyndigheternas uppgifter till Statistiska centralbyrån (SCB). I SCB:s statistik ingår bl.a. vissa civila produkter som inte omfattas av lagen om krigsmateriel. Dessa siffror är således inte jämförbara med ISP:s statistik och redovisas inte i denna skrivelse. En närmare beskrivning av handelsstatistikens indelning lämnades i skr 1996/97:138.

20.4 Fördelning av exporten på materielslag

Tabell 4 visar en uppdelning av krigsmaterielexporten på huvudområden i krigsmaterieförteckningen. Denna indelning ger en viss uppfattning om krigsmaterielexportens struktur, vad avser materielkategorier. Liksom för övriga typer av exportstatistik avråds från alltför långtgående slutsatser vad beträffar trender i exporten eftersom den totalt sett är så pass liten att den inte rymmer ett jämt flöde av materiel i alla kategorier som produceras i Sverige, utan snarare uppvisar en slumpmässig tyngdpunkt som förskjuts över tiden beroende på vilka exportkontrakt som industrin erhållit.

För den redovisade perioden 2001-2002 kan konstateras att finkalibriga militära eldhandvapen (KS1), den viktigaste delen av begreppet "lätta vapen", spelar en mycket marginell roll i den svenska exporten. Detta är av viss betydelse att kunna konstatera i ljuset av Sveriges aktiva agerande i arbetet inom FN:s ram mot illegal handel med lätta vapen. De finkalibriga eldrörsvapen som ingår i ÖK21 är jakt- och sportskyttevapen, vars utförsel från Sverige också kontrolleras i syfte att undvika att större partier sådana vapen används för militära ändamål.

Tabell 4**Värdet av svensk krigsmaterielexport i miljoner kronor år 2001-2002 fördelat på krigsmaterielförteckningens huvudkategorier**

	2001	2002	
<i>Krigsmateriel för strid (KS)</i>			
KS1	Finkalibriga eldrörsvapen	0	0
KS2	Kanoner, pansarvärnsvapen	46	204
KS3	Ammunition	306	223
KS4	Robotar, raketer, torpeder, bomber	72	25
KS5	Eldledningsutrustning	155	42
KS6	ABC-stridsmedel	0,7*	0,6*
KS7	Krut och sprängämnen	117	122
KS8	Krigsfartyg	488	178
KS9	Stridsflygplan	0	0
KS10	Stridsfordon	62	325
KS11	Riktade energivapen	0	0
SUMMA KS		1 247	1 120

* Exporten av KS6 avser komponenter till tårgasprodukter till länder i Västeuropa

Övrig krigsmateriel (ÖK)

ÖK21	Finkalibriga eldrörsvapen, delar m.m.	5	6
ÖK22	Kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m.	180	110
ÖK23	Övningsammunition m.m.	258	210
ÖK24	Övningsraketer, röjningsutrustning m.m.	39	57
ÖK25	Spanings- och mätutrustningar m.m.	539	547
ÖK26	Skyddsmateriel m.m.	11	0,6
ÖK27	Krut- och sprängämneskomponenter	0	0
ÖK28	Fartyg för bevakning m.m.	58	165
ÖK29	Flygplan utformade för militärt bruk m.m.	83	766
ÖK30	Fordon utformade för militärt bruk m.m.	155	104
ÖK31	Riktade energivapen	0	0
ÖK32	Fortifikationer	0	0
ÖK33	Elektronisk utrustning för militärt bruk	50	71
ÖK34	Fotografisk och elektrooptisk utrustning	0,3	0,7
ÖK35	Övningsmateriel	418	269
ÖK36	Tillverkningsutrustning	13	10
ÖK37	Programvara	3,5	2,8
SUMMA ÖK		1 813	2 320

20.5 Exportens geografiska fördelning

Totalt mottog 51 länder leveranser av svensk krigsmateriel under år 2002, jämfört med 55 år 2001 och 52 år 2000. Den regionala fördelningen av exporten, som framgår av tabellerna 5a och 5b, uppvisar det normala mönstret som är att den största delen av svensk krigsmaterielexport går till Norden, övriga Västeuropa, Nordamerika, samt Australien och Nya Zeeland. Under år 2002 gick drygt 64 % av den totala utförseln till dessa destinationer. År 2001 var motsvarande andel 72 % och år 2000 var andelen 64 %.

Tabell 5 a

Krigsmaterielexportens fördelning på regioner i miljoner kronor år 2002*

REGION	KRIGSMATERIEEXPORTENS VÄRDE I MKR		
	KS	ÖK	TOTALT ⁴
Europeiska unionen	201,6	884,2	1 085,8
Nordamerika	186,4	289	475,5
Övriga Europa	304	239,9	543,9
Sydostasien	198,2	285,2	483,4
Sydamerika	39	30,7	69,6
Sydasien	0	7,9	7,9
Oceanien	62,1	64,9	127
Centralamerika och Karibien	128,3	128	256,3
Mellanöstern	0	26,8	26,8
Nordostasien	0,2	1,7	1,9
Nordafrika	0	2	2
Afrika söder om Sahara	0,7	357,7	358,3

Totalbeloppen kan i vissa fall skilja sig från summan av ÖK- och KS-beloppen vilket beror på att alla siffror har avrundats till en decimal.

* Inom de respektive regionerna har Sverige exporterat krigsmateriel till följande länder: **EU** (Belgien, Danmark, Finland, Frankrike inkl. Nya Kaledonien, Grekland, Irland, Italien, Nederländerna, Portugal, Spanien, Storbritannien, Tyskland, Österrike) **Nordamerika** (USA, Kanada) **Övriga Europa** (Bulgarien, Estland, Island, Kroatien, Litauen, Norge, Polen, Rumänien, Ryssland, Schweiz, Slovakien, Slovenien, Tjeckien, Turkiet, Ungern) **Sydostasien** (Indonesien, Malaysia, Singapore, Thailand, Vietnam) **Sydamerika** (Brasilien, Chile) **Sydasien** (Indien, Pakistan) **Oceanien** (Australien, Nya Zeeland) **Centralamerika och Karibien** (Mexiko) **Mellanöstern** (Bahrain, Förenade Arabemiraten, Oman, Saudiarabien) **Nordostasien** (Japan, Republiken Korea) **Nordafrika** (Tunisien) **Afrika söder om Sahara** (Sydafrika)

⁴ Sverige har därtill under år 2002 exporterat krigsmateriel till Förenta nationerna (FN) till ett värde av 1,7 miljoner kronor.

Tabell 5 b
Krigsmaterielexportens fördelning på regioner i procent av värdet år 2002

REGION	KRIGSMATERIEEXPORTENS FÖRDELNING I PROCENT AV VÄRDET		
	KS	ÖK	TOTALT ⁵
Europeiska unionen	18	38,1	31,6
Nordamerika	16,6	12,5	13,8
Övriga Europa	27,1	10,3	15,8
Sydostasien	17,7	12,3	14,1
Sydamerika	3,5	1,3	2
Sydasien	0	0,3	0,2
Oceanien	5,5	2,8	3,7
Centralamerika och Karibien	11,4	5,5	7,5
Mellanöstern	0	1,2	0,8
Nordostasien	0,0	0,1	0,1
Nordafrika	0	0,1	0,1
Afrika söder om Sahara	0,1	15,4	10,4

I det följande redovisas krigsmaterielexporten fördelad på mottagarländer. I tabell 6 har alla länder medtagits till vilka utförseln av krigsmateriel översteg 1 miljon kronor under något av åren 2000-2002.

Största enskilda mottagarland för svensk krigsmateriel år 2002 var Frankrike (479,3 mkr), följt av USA (460,8 mkr), Singapore (419,8 mkr), Schweiz (361,1 mkr) och Sydafrika (358,3 mkr). Dessa fem destinationer svarade för sammanlagt 60 % av den totala svenska krigsmaterielexporten. Anledningen till att Sydafrika och Singapore i årets statistik stigit fram som två av de största mottagarländerna av svensk krigsmateriel är att leveranser inom ramen för de två stora beviljade exportaffärerna – JAS 39 Gripen till Sydafrika respektive Ubåt Sjöormen till Singapore – nu inletts.

⁵ Sverige har därtill under år 2002 exporterat krigsmateriel till Förenta nationerna (FN) till ett värde av 1,7 miljoner kronor.

Tabell 6
Exporten av krigsmateriel i miljoner kronor år 2000-2002 fördelad på länder

	2000			2001			2002		
	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK	Totalt
Amerikas förenta stater	80,2	317,4	397,6	155,6	277,7	433,2	184,2	276,6	460,8
Australien	83,6	16,8	100,4	54	16,2	70,2	62,1	61,1	123,2
Bahrain	-	1,1	1,1	23,1	1,5	24,6	-	0,2	0,2
Belgien	0,09	85,0	85,09	0,0	10,2	10,2	8,3	6	14,3
Brasilien	5,6	242,8	248,4	16	205	221	12	27,3	39,2
Chile				4	0,2	4,2	27	3,4	30,4
Danmark	6,2	37,9	44,1	314,2	20,6	334,8	5,5	82,1	87,5
Estland	0,07	0,07	0,14	0,0	4,4	4,4	0,0	3,8	3,8
Finland	34,9	62,0	96,9	22,9	32,6	55,5	60	20,4	80,4
Frankrike	0,6	81,5	82,1	1,3	85,5	86,9	99,6	379,7	479,3
Förenade Arabemiraten	-	0,3	0,3	-	0,9	0,9	-	25,1	25,1
Grekland	59,4	0,8	60,2	116,9	5,6	122,4	1	1,7	2,7
Indien	1,7	119,2	120,9	37,5	88,6	126,1	-	6,6	6,6
Indonesien				-	2,3	2,3	-	0,9	0,9
Irland	16,7	12,3	29,0	5,5	12	17,5	3,8	5,8	9,5
Italien	3,6	74,4	78,0	5,2	11,2	16,4	4,3	7,9	12,2
Japan	0,3	10,5	10,8	0,4	23,3	23,8	0,2	1,6	1,8
Kanada	18,3	49,7	68,0	2,3	85,2	87,4	2,2	12,4	14,7
Kroatien				-	5,4	5,4	-	2,3	2,3
Lettland	4,0	1,0	5,0	-	0,4	0,4	-	-	-
Litauen	23,8	0,1	23,9	0,0	7,3	7,3	0,0	0,2	0,2
Malaysia	80,5	0,3	80,8	120,3	15,8	136,1	-	27,3	27,3
Mexiko	202,7	29,1	231,8	55	-	55	128,3	128	256,3
Nederländerna	0,1	10,5	10,6	0,0	32,2	32,2	2,5	48,1	50,6
Norge	877,8	274,0	1 151,8	122,9	234,4	357,3	28,8	139	167,8
Nya Zeeland	2,5	0,8	3,3	3,4	2,1	5,5	-	3,8	3,8
Oman	-	0,4	0,4	-	1,7	1,7	-	0,3	0,3
Pakistan	-	0,3	0,3	5,9	9,7	15,6	-	1,3	1,3
Polen	16,4	1,5	17,9	-	0,2	0,2	0,07	0,2	0,3
Portugal	-	0,1	0,1	-	1,6	1,6	-	0,35	0,35

	2000			2001			2002		
	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK	Totalt
Ryssland							-	1,25	1,25
Saudiarabien	-	0,2	0,2	-	2,2	2,2	-	1,2	1,2
Schweiz	59,9	34,1	94,0	37,8	26,4	64,2	272,4	88,7	361,1
Singapore	333,5	121,2	454,7	58,2	118	176,2	178	241,8	419,8
Spanien	0,8	46,3	47,1	0,07	55	55	0,4	11,8	12,2
Storbritannien	2,1	70,0	72,2	28,2	70,7	98,9	1,5	66,8	68,3
Sydafrika							0,65	357,7	358,3
Thailand	21,9	0,7	22,6	-	1,9	1,9	20,2	3,1	23,3
Tjeckien	2,2	0,5	2,7	1,5	0,08	1,6	2,5	0,45	3
Tunisien	13,9	6,3	20,2	2,4	2,4	4,9	-	2	2
Turkiet	-	1,4	1,4	-	1,4	1,4	-	2,6	2,6
Tyskland	24,6	255,3	279,9	10,2	225,5	235,7	13	204,6	217,6
Venezuela	141,4	187,8	329,2	38,9	2,1	41	-	-	-
Vietnam							-	12,1	12,1
Österrike	69,3	24,7	94,0	3,4	111,1	114,4	1,5	49,1	50,5
Övriga länder	0,5 ⁶	3,7 ⁷	4,2	0,6 ⁸	2,7 ⁹	3,2	0,2 ¹⁰	3,4 ¹¹	3,6
SUMMA	2 189	2 182	4 371	1 247	1 813	3 060	1 120	2 320	3440

Totalbeloppen kan i vissa fall skilja sig från summan av ÖK- och KS-beloppen vilket beror på att alla siffror har avrundats till en decimal.

Krigsmaterielexport understigande 50 000 kronor betecknas i tabell 6 med 0,0 miljoner kronor.

I tabell 7 kompletteras den landvisa exportredovisningen i tabell 6, som endast anger om den exporterade materielen är övrig krigsmateriel (ÖK) eller krigsmateriel för strid (KS), med uppgifter om vilka materieltyper som varit aktuella för respektive destination. Liksom i tabell 2 har krigsmaterieförteckningens huvudkategorier använts som indelning. För närmare information om innehållet i respektive kategori hänvisas till

⁶ Island, Sydafrika och Ungern

⁷ Andorra, Brunei, Bulgarien, Chile, Indonesien, Island, Mauritius, Namibia, Peru, Ryssland, Slovenien, Sydafrika och Ungern

⁸ Island, Rumänien, Sydafrika och Ungern

⁹ Argentina, Bulgarien, Island, Mauritius, Namibia, Nya Kaledonien, Peru, Republiken Korea, Ryssland, Slovenien, Sydafrika och Ungern

¹⁰ Island och Ungern

¹¹ Bulgarien, FN, Island, Nya Kaledonien, Republiken Korea, Rumänien, Slovakien, Slovenien och Ungern.

bilaga 1 i förordningen (1992:1303) om krigsmateriel. Precis som i tabell 2 har de huvudsakliga produkttyperna inom de respektive materielkategorierna listats. Detta innebär att en eller flera av produkterna – eller delkomponenter till dessa – inom en materielkategori har exporterats. Det betyder dock inte att samtliga produkter inom materielkategorin har exporterats.

Tabell 7

Exporten av krigsmateriel i miljoner kronor år 2002 fördelad på länder och krigsmaterielförteckningen huvudkategorier*

* De huvudsakliga produkttyperna som ingår i respektive materielkategori redovisas, vilket dock inte innebär att samtliga produkter har exporterats. I förtydligande syfte har redovisningen i huvudkategorier för en handfull länder ersatts av en mer detaljerad information om vilken typ av materiel som exporterats.

Land	Huvudkategori från vilken utgått leveranser (kategorinummer samt typ av produkter)		Värdet av exporten i mkr
	KS	ÖK ¹²	
Amerikas förenta stater	2,3,7 Eldrörsvapen, ammunition, krut och sprängämnen	21,22,23,25,26,29,33,35 Eldrörsvapen, ammunition, spanings- och mätutrustningar, skyddsmateriel, materiel till flygplan och helikoptrar, elektronisk utrustning, övningsmateriel	460,8
Australien	3,4,5,7 Ammunition, robotar, raketer m.m., eldledningsutrustningar, krut och sprängämnen	21,22,23,24,25,28,37 Eldrörsvapen, ammunition, bomber, torpeder m.m., spanings- och mätutrustningar, fartyg för bevakning, programvara	123,2
Bahrain		23,25,37 Ammunition för militärt tävlingsskytte, delar till elektroniksystem, programvara	0,2
Belgien	3,7 Ammunition, krut och sprängämnen	21,22,23,24,25 Eldrörsvapen, ammunition, bomber, torpeder m.m., spanings- och mätutrustningar	14,3
Brasilien	2,3,4,5 Eldrörsvapen, ammunition, robotar, raketer m.m., eldledningsutrustningar	22,24,25,35,37 Eldrörsvapen, bomber, torpeder m.m., spanings- och mätutrustningar, övningsmateriel, programvara	39,2
Bulgarien		23 Jakt- och sportskytteammunition	0,0

¹² De olika kategorierna inom KS och ÖK kan ha samma benämning. Benämningarna är generella och avser typ av materielsystem. Inom respektive kategori gäller följande:

KS: Krigsmateriel för strid är materiel med förstörelsebringande verkan inklusive sikten för sådan materiel samt materiel för eldledning.

ÖK: Övrig krigsmateriel är delar och komponenter till krigsmateriel för strid samt materiel som ej har direkt förstörelsebringande verkan i en stridssituation.

Land	Huvudkategori från vilken utgått leveranser (kategorinummer samt typ av produkter)		Värdet av exporten i mkr
	KS	ÖK¹²	
Chile	2,3,7 Eldrörsvapen, ammunition, krut och sprängämnen	22,35 Eldrörsvapen, övningsmateriel	30,4
Danmark	3,7 Ammunition, krut och sprängämnen	21,22,23,24,25,28,29,35 Eldrörsvapen, ammunition, bomber, torpeder m.m., spanings- och mätutrustningar, fartyg för bevakning, materiel till flygplan och helikoptrar, övningsmateriel	87,5
Estland	3 Ammunition	22,23 Eldrörsvapen, ammunition	3,8
Finland	2,3,5,7,10 Eldrörsvapen, ammunition, eldledningsutrustningar, krut och sprängämnen, stridsfordon	21,22,23,24,25,30,35,36,37 Eldrörsvapen, ammunition, bomber, torpeder m.m., spanings- och mätutrustningar, materiel till fordon, övningsmateriel, tillverkningsutrustning, programvara	80,4
Förenta nationerna (FN)		30 Fordon för militärt bruk	1,7
Frankrike	2,3,7 Eldrörsvapen, ammunition, krut och sprängämnen	22,23,25,29,33,35 Eldrörsvapen, ammunition, spanings- och mätutrustningar, materiel till flygplan och helikoptrar, elektronisk utrustning, övningsmateriel	479,3
Förenade Arabemiraten		22,23,25,28 Reservdelar till eldrörsvapen, ammunition för militärt tävlingsskytte, reservdelar till spanings- och mätutrustningar, fartyg för bevakning	25,1
Grekland	2,7 Eldrörsvapen, krut och sprängämnen	21,23,25 Eldrörsvapen, ammunition, spanings- och mätutrustningar	2,7
Indien		22,24,35 Reservdelar till eldrörsvapen, delar till bomber, torpeder m.m., övningsmateriel	6,6
Indonesien		22 Reservdelar till eldrörsvapen	0,9
Irland	4,5 Robotar, raketer m.m., eldledningsutrustningar	23,35 Ammunition, övningsmateriel	9,5
Island	3 Ammunition	21,23 Eldrörsvapen, ammunition	0,1
Italien	3,7 Ammunition, krut och sprängämnen	21,23,24,25,33,36 Eldrörsvapen, ammunition, bomber, torpeder m.m., spanings- och mätutrustningar, elektronisk utrustning, tillverkningsutrustning	12,2
Japan	3 Ammunition	21,22,23,24 Eldrörsvapen, ammunition, bomber, torpeder m.m.	1,8

Land	Huvudkategori från vilken utgått leveranser (kategorinummer samt typ av produkter)	Värdet av exporten i mkr	
	KS	ÖK¹²	
Kanada	3,7 Ammunition, krut och sprängämnen	22,23,25 Eldrörsvapen, ammunition, spanings- och mätutrustningar	14,7
Kroatien		24 Minröjningsutrustning	2,3
Litauen	3 Ammunition	23 Ammunition	0,2
Malaysia		21,22,25 Eldrörsvapen, spanings- och mätutrustningar	27,3
Mexiko	2,3,5 Eldrörsvapen, ammunition, eldledningsutrustningar	22,25,28,35,36,37 Eldrörsvapen, spanings- och mätutrustningar, fartyg för bevakning, övningsmateriel, tillverkningsutrustning, programvara	256,3
Nederländerna	3,7 Ammunition, krut och sprängämnen	21,22,23,25,29,35 Eldrörsvapen, ammunition, spanings- och mätutrustningar, materiel till flygplan och helikoptrar, övningsmateriel	50,6
Norge	2,3,4,7 Eldrörsvapen, ammunition, robotar, raketer m.m., krut och sprängämnen	21,22,23,24,25,28,29,30,35,36,37 Eldrörsvapen, ammunition, bomber, torpeder m.m., spanings- och mätutrustningar, fartyg för bevakning, materiel till flygplan och helikoptrar, fordon för militärt bruk, övningsmateriel, tillverkningsutrustning, programvara	167,8
Nya Kaledonien (Frankrike)		23 Jakt- och sportskytteammunition	0,1
Nya Zeeland		21,22,23 Eldrörsvapen, ammunition	3,8
Oman		25 Delar till spanings- och mätutrustningar	0,3
Pakistan		24,25 Delar till bomber, torpeder m.m., delar till spanings- och mätutrustningar	1,3
Polen	7 Krut och sprängämnen	23 Ammunition	0,3
Portugal		22,23 Eldrörsvapen, ammunition	0,4
Republiken Korea		25 Delar till spanings- och mätutrustningar	0,1
Rumänien		23 Ammunition för jakt- och sportskytte	0,0
Ryssland		21,23 Luftgevär, ammunition för jakt- och sportskytte	1,3
Saudiarabien		33 Delar till elektronisk utrustning	1,2

Land	Huvudkategori från vilken utgått leveranser (kategorinummer samt typ av produkter)	Värdet av exporten i mkr	
	KS	ÖK¹²	
Schweiz	3,7,10 Ammunition, krut och sprängämnen, stridsfordon	23,24,25,30,35,37 Ammunition, bomber, torpeder m.m., spanings- och mätutrustningar, materiel till fordon, övningsmateriel, programvara	361,1
Singapore	4,5,8 Robotar, raketer m.m., eldledningsutrustningar, krigsfartyg	22,24,25,28,30,35,37 Eldrörsvapen, bomber, torpeder m.m., spanings- och mätutrustningar, fartyg för bevakning och materiel därtill, materiel till fordon, övningsmateriel, programvara	419,8
Slovakien		23 Ammunition	0,1
Slovenien		23 Ammunition	0,6
Spanien	3,7 Ammunition, krut och sprängämnen	23,25,26,30 Ammunition, spanings- och mätutrustningar, skyddsmateriel, fordon för militärt bruk	12,2
Storbritannien	3,7 Ammunition, krut och sprängämnen	21,23,24,25,29,33,36,37 Eldrörsvapen, ammunition, bomber, torpeder m.m., spanings- och mätutrustningar, flygplan och helikoptrar och materiel därtill, elektronisk utrustning, tillverkningsutrustning, programvara	68,3
Sydafrika	7 Krut och sprängämnen	21,23,29 Luftgevär, ammunition, delar till stridsflygplan	358,3
Thailand	4 Robotar, raketer m.m.	22,24,25 Eldrörsvapen, bomber, torpeder m.m., spanings- och mätutrustningar	23,3
Tjeckien	3,7 Ammunition, krut och sprängämnen	23,29 Ammunition, flygplan och helikoptrar och materiel därtill	3
Tunisien		24,25,37 Delar till bomber, torpeder m.m., delar till spanings- och mätutrustningar, programvara	2
Turkiet		23 Ammunition för militärt tävlingsskytte	2,6
Tyskland	3,6,7 Ammunition, komponenter till tårgasprodukter, krut och sprängämnen	21,22,23,24,25,28,30,33,34,35,36 Eldrörsvapen, ammunition, bomber, torpeder m.m., spanings- och mätutrustningar, fartyg för bevakning, materiel till fordon, elektronisk utrustning, fotografisk och elektrooptisk bildutrustning, övningsmateriel, tillverkningsutrustning	217,6

Land	Huvudkategori från vilken utgått leveranser (kategorinummer samt typ av produkter)		Värdet av exporten i mkr
	KS	ÖK¹²	
Ungern	3,7 Ammunition, krut och sprängämnen	23 Ammunition	0,8
Vietnam		25 Spanings- och mätutrustningar	12,1
Österrike	3,7 Ammunition, krut och sprängämnen	22,23,24,25,29,35 Eldrörsvapen, ammunition, bomber, torpeder m.m., spanings- och mätutrustningar, flygplan och helikoptrar och delar därtill, övningsmateriel	50,5

20.6 Upplåtelse av tillverkningsrätt, samarbete m.m.

Under år 2002 har tre tillstånd lämnats för upplåtelse av tillverkningsrätt utom riket. Tillstånden har avsett Italien, Polen och Japan.

Tio samarbetsavtal har under år 2002 granskats och godkänts avseende gemensam utveckling eller produktion med industrier i följande länder: Frankrike (2 st), Tyskland, Finland (2 st), Storbritannien (2 st), Brasilien, USA (2 st) och Grekland. Ett av avtalen avser både Frankrike och Tyskland.

Prövningen av ärenden rörande upplåtelse av tillverkningsrätt och samarbete med utländsk part sker, oavsett materieltyp, med de strängare kriterier som gäller för export av krigsmateriel för strid, eftersom sådant samarbete i regel medför en mer långsiktig bindning än regelrätt export. Sådana avtals omfattning, deras utsträckning i tiden, reexportklausuler m.m. granskas därvid i detalj.

Regeringen har med stöd av lagen (1992:1300) om krigsmateriel föreskrivit en skyldighet att, för den som har upplåtit tillverkningsrätt avseende krigsmateriel till någon i utlandet eller som ingått avtal om samarbete med någon i utlandet, årligen redovisa huruvida avtalen fortfarande är i kraft, om tillverkning eller annat samarbete enligt sådant avtal alltjämt förekommer samt hur samarbetet bedrivs. För år 2002 gäller att 9 företag har redovisat sammanlagt 79 gällande samarbetsavtal i 18 länder och att 12 företag har redovisat sammanlagt 104 gällande licensavtal i 24 länder.

20.7 Militärt inriktad utbildning

Militärt inriktad utbildning av utländsk medborgare får enligt krigsmaterielagen inte bedrivas inom eller utom landet utan tillstånd av Inspektionen för strategiska produkter. Under år 2002 har inget sådant tillstånd lämnats.

Förbudet gäller inte utbildning som är knuten till försäljningen av krigsmateriel för vilken utförseltillstånd erhållits.

20.8 Redovisning av ägande i utländska rättssubjekt

Enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel skall företag som har tillstånd att tillverka eller tillhandahålla krigsmateriel årligen redovisa uppgifter om ägande i utländska rättssubjekt som bedriver utveckling, tillverkning, marknadsföring eller försäljning av krigsmateriel. För år 2002 gäller att 12 företag har redovisat ägande i 49 utländska rättssubjekt i 19 länder.

20.9 De exporterande företagen

Skr. 2002/03:114
Bilaga 1

Omkring 120 företag har tillstånd att tillverka krigsmateriel, varav 44 exporterade sådan materiel under 2002. De största exportföretagen av krigsmateriel under 2002 var i nämnd ordning SAAB AB Saab Aerospace, Saab Bofors Dynamics AB, Ericsson Microwave Systems AB, Alvis Hägglunds AB (Hägglunds Vehicle AB), Kockums AB samt Saab Training Systems AB. De två största företagen, SAAB AB Saab Aerospace och Saab Bofors Dynamics AB, hade 2002 en utförsel som översteg 500 miljoner kronor men var mindre än 1 miljard kronor. De fyra övriga företagen svarade vardera för en utförsel överstigande 200 miljoner kronor men understigande 500 miljoner kronor. Härutöver exporterade tre företag för mer än 100 miljoner kronor, nämligen Bofors Defence AB, Nexplo Bofors AB samt Norma Precision AB.

De tre företagen Volvo Aero AB, Saab Avionics AB och SaabTech Systems AB exporterade för mellan 50 och 100 miljoner kronor under år 2002. Följande sex företag exporterade för mellan 10 och 50 miljoner kronor under år 2002: Saab Dynamics AB, Nammo LIAB AB, Vanäsverken AB, N. Sundin Dockstavarvet AB, Swede Ship Marine AB och Botnia Production AB.

Följande företag exporterade för mellan 1 miljon och 10 miljoner kronor: AerotechTelub AB, Polyamp AB, Åkers Krutbruk Protection AB, Cross Country Services AB (CC Services), Nammo Vingåkersverken AB, Airsafe Sweden AB, Aimpoint AB, Degerfors Formnings Deform AB, Scandinavian Demining Group AB, CNC-Process i Hova AB, FFV Ordnance AB och Exensor Technology AB.

Ett antal företag exporterade för under 1 miljon kronor under året som gick: Försvarets materielverk Transport, Karlskoga CNC Quality AB, C-ITS AB, Waltreco AB, BEFYRAEM Service & Innovation AB (B4M), INM Mekaniska AB, FLIR Systems AB, Ekenäs Mekaniska AB, New Pac Safety AB, Carbonia Composites AB, Pressmetall AB, Schill Reglerteknik AB, Vapex Import och Export AB samt Lesjöfors Fjädrar AB.

20.10 Den svenska försvarsindustrins sysselsättning och ägarförhållanden

Huvuddelen av de krigsmaterielproducerande företagen i Sverige tillhör intresseorganisationen Sveriges Försvarsindustriföreningen (FIF), vilken grundades år 1986.

Enligt den senast tillgängliga statistiken från FIF sysselsatte medlemsföretagen år 2002 totalt 24 040 personer, varav 14 810 inom den försvarsmaterielrelaterade produktionen. Det skall noteras att hänsyn emellertid inte tas till sysselsättningen inom den svenska försvarsindustrin vid bedömning av export av krigsmateriel. Detta framgår av kriterierna i de svenska riktlinjerna för krigsmaterielexport som återges i bilaga 3.

Rationaliseringstakten inom försvarsindustrin i Europa har under senare år tilltagit. Man har dock ännu inte nått den nivå på sammanslagningar som förekommit i branschen i USA och det återstår att se hur långt europeisk industri väljer att gå. Svensk försvarsindustri har under de senaste åren genomfört ett antal omstruktureringsåtgärder och dess nuvarande ägandeförhållanden speglar den ökade internationaliseringen.

Ägarförhållandena för de största svenska försvarsindustriföretagen ser i dag ut på följande sätt. Den svenska militärfordonstillverkaren Alvis Hägglunds AB ägs till 100 % av det brittiska företaget Alvis plc. Bofors Defence AB, inriktat på utveckling och produktion av vapensystem och ammunition, ägs till 100 % av den amerikanska försvarskoncernen United Defense, och den svenska ubåts- och ytfartygstillverkaren Kockums AB ägs till 100 % av tyska Howaldtswerke Deutsche Werft AG. Saab AB, vilket rymmer ett stort antal affärsområden, företag och enheter, t.ex. Saab Aerospace, Saab Bofors Dynamics, Saab Technical Support & Services, Saab Ericsson Space, Saab Aviation Services, SaabTech (tidigare SaabTech Systems och Saab Avionics), Saab Barracuda, Saab Training Systems, Saab TransponderTech och Combitech Systems, ägs till 35 % av det brittiska BAE SYSTEMS och till 20 % av Investor (Investors röstandel uppgår till 36 %). Resterande 45 % ägs av ett antal svenska och utländska investerare. Saab-gruppen omfattar även försäljningsbolaget Gripen International, med ansvar för utlandsförsäljningen av JAS 39 Gripen. Gripen International ägs till 50 % av Saab AB och till 50 % av brittiska BAE SYSTEMS. Vad gäller de explosivämnes- och ammunitionstillverkande företagen Nammo Sweden AB och NEXPLO Industries AB, ägs det förra till 100 % av det norska företaget Nammo A.S. och det senare till 60 % av Saab AB och till 40 % av det finska Patria Industries Oy. Ericsson Microwave Systems AB, som utvecklar och tillverkar sensorer och nätverkssystem, ägs till 100 % av svenska Telefonaktiebolaget L M Ericsson och Volvo Aero Corporation, slutligen, ägs till 100 % av svenska AB Volvo. I FIF ingår även ett tiotal mindre företag, s.k. SME-bolag, med en mindre del försvarsmateriel.

21 Bilaga 2: Exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden år 2002

Det är inte möjligt att för produkter med dubbla användningsområden lämna en fullständig redovisning av exporten liknande den som kan lämnas beträffande krigsmateriel, eftersom kontrollen av produkter med dubbla användningsområden bygger på friast möjliga handel och kontroll endast i vissa fall. Det som kan redovisas är antalet licensärenden för olika kontrollområden. I tabell 1 redovisas antalet inkomna utförelärenden till ISP rörande produkter med dubbla användningsområden och hur dessa fördelas på de multilaterala exportkontrollregimerna (för ytterligare information om regimerna, se avsnitt 12).

Tabell 1 Antal inkomna utförelärenden rörande produkter med dubbla användningsområden 1999-2002

Utförelärenden	1999	2000	2001	2002
Totalt	380	223	245	279
Wassenaararrangemanget	339	181	177	146
Missilteknologikontrollregimen	0	2	7	33
Nuclear Suppliers' Group (Part 2)	5	6	14	9
Australiengruppen	36	34	47	91

För ofta förekommande export av produkter för civil slutanvändning kan ett globalt tillstånd beviljas. I tillståndet anges för vilket/vilka länder tillståndet gäller. Ett generellt gemenskapstillstånd infördes genom EG-förordning 1334/2000 (se avsnitt 13). Detta tillstånd gäller för de flesta produkter som är fria från kontroll inom EU till tio länder utanför unionen. Gemenskapstillståndet är ett led för att tydliggöra den samstämmighet som råder mellan medlemsstaterna beträffande export till dessa länder. Generella licenser kan även utfärdas på nationell nivå och är liksom gemenskapens generella exporttillstånd "öppna", dvs. de gäller utan ansökan. ISP har utfärdat föreskrifter om detta tillstånd: Inspektionen för strategiska produkters föreskrifter om generellt exporttillstånd, publicerade i Tullverkets författningssamling (TFS 2000:24). Under 2002 gällde ett nationellt generellt tillstånd som avsåg reparation och demonstration. Tillståndet gällde inte för särskilt känsliga produkter. Dessa finns angivna i bilaga till föreskrifterna. Tillståndet gällde för export till femtio namngivna destinationer. För övriga situationer vad gäller export av produkter med dubbla användningsområden ges individuella tillstånd.

Tabell 2 redovisar antalet förhandsförfrågningar som inkom till ISP under år 2000-2002 rörande export av produkter med dubbla användningsområden samt antal utfärdade denials respektive catch all-ärenden under samma period (se avsnitt 12 och 13). Skr. 2002/03:114
Bilaga 2

Tabell 2 Antal inkomna förhandsförfrågningar, utfärdade denials samt catch all-ärenden år 2000-2002

År	2000	2001	2002
Antal inkomna förhandsförfrågningar	10	25	43
Antal utfärdade denials	3	6	2
Antal catch all-ärenden	9	5	1

22 Bilaga 3: Svenska riktlinjer för krigsmaterielexport och annan utlandssamverkan

Tillstånd till utförelse av krigsmateriel, eller till annan samverkan med någon i utlandet avseende krigsmateriel, bör medges endast om sådan utförelse eller samverkan

1. bedöms erforderlig för att tillgodose det svenska försvarets behov av materiel eller kunnande eller i övrigt är säkerhetspolitiskt önskvärd, samt
2. inte står i strid med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik.

Vid prövningen av ett tillståndsärende ankommer det på regeringen att göra en totalbedömning av alla för ärendet betydelsefulla omständigheter med utgångspunkt från de nyss angivna grundläggande principerna.

Utrikespolitiska hinder föreligger inte i fråga om samverkan med eller export till de nordiska länderna och de traditionellt neutrala länderna i Europa. Samverkan med dessa länder får i princip anses stå i överensstämmelse med Sveriges säkerhetspolitik. I takt med att samarbetet med övriga länder inom de Europeiska Gemenskaperna byggs ut, bör samma principer för utlandssamverkan och export tillämpas i fråga om dessa länder.

Tillstånd får endast avse stat, statlig myndighet eller av staten auktoriserad mottagare; vidare bör vid utförelse av materiel ett slutanvändarintyg eller ett intyg om egen tillverkning (bearbetningsintyg) föreligga. En stat som trots åtagande gentemot den svenska regeringen har tillåtit eller underlåtit att förhindra vidareexport av svensk krigsmateriel skall i princip inte komma i fråga som mottagare av sådan materiel från Sverige så länge omständigheterna kvarstår.

Tillstånd till utförelse eller annan utlandssamverkan enligt krigsmaterielagen skall inte beviljas om det skulle strida mot internationell överenskommelse som Sverige har biträtt, mot beslut av FN:s säkerhetsråd eller mot folkrättsliga regler om export från neutral stat under krig (ovillkorliga hinder).

Tillstånd till utförelse av krigsmateriel, eller annan utlandssamverkan som avser krigsmateriel, bör inte lämnas om det avser stat där omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer. Respekt för mänskliga rättigheter är ett centralt villkor för att tillstånd skall beviljas.

Tillstånd till utförelse av krigsmateriel för strid, eller till annan utlandssamverkan som avser krigsmateriel för strid eller övrig krigsmateriel, bör inte beviljas om det avser stat som befinner sig i väpnad konflikt med annan stat, oavsett om krigsförklaring har avgetts eller ej, stat som är invecklad i internationell konflikt som kan befaras leda till väpnad konflikt eller stat som har inre väpnade oroligheter.

Tillstånd bör ges till utförelse av materiel som klassificerats som övrig krigsmateriel, förutsatt att mottagarlandet inte befinner sig i väpnad

konflikt med annan stat eller har inre väpnade oroligheter, eller det i landet förekommer omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter och om inte ovillkorligt hinder möter.

Ett meddelat tillstånd till utförsel bör återkallas, förutom vid ovillkorliga exporthinder, om den mottagande staten kommer i väpnad konflikt med annan stat eller får inre väpnade oroligheter. Undantagsvis bör, i de två senare fallen, återkallande av tillstånd kunna underlåtas om det är förenligt med de folkrättsliga reglerna och med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik.

Tillstånd bör ges till utförsel av reservdelar till tidigare, med vederbörligt tillstånd exporterad krigsmateriel, om inte ovillkorligt hinder möter. Detsamma bör gälla andra leveranser, t.ex. av ammunition, som har samband med tidigare utförsel eller där det annars vore oskäligt att inte ge tillstånd.

Vad särskilt angår avtal med utländsk part om gemensam utveckling eller tillverkning av krigsmateriel skall tillståndsbedömningen utgå från de angivna grundläggande kriterierna. Utförsel till samarbetslandet, som följer av avtalet, bör medges om inte ovillkorligt hinder uppstår. Om ett samarbetsavtal med utländsk part förutsätter export från samarbetslandet till tredje land bör fråga om sådan export, i den mån slutprodukten i fråga har en övervägande svensk identitet, bedömas i enlighet med riktlinjerna för sådan export från Sverige.

Beträffande materiel som har övervägande utländsk identitet bör export från samarbetslandet till tredje land medges inom ramen för samarbetslandets exportregler. Föreligger ett starkt svenskt försvarspolitiskt intresse av att samarbetet kommer till stånd, och det är en förutsättning från samarbetspartnerns sida att viss utförsel får ske från samarbetslandet kan efter omständigheterna export till tredje land även i övrigt medges inom ramen för samarbetslandets exportregler.

När det gäller mer omfattande och för Sverige viktigare utlandssamverkan på krigsmaterielområdet bör en regeringsöverenskommelse träffas mellan Sverige och samverkanslandet. Innan överenskommelser av detta slag ingås, bör utrikesnämnden höras.

23 Bilaga 4: EU:s uppförandekod för vapenexport

**EUROPEISKA UNIONEN
RÅDET**

**Bryssel den 5 juni 1998
(OR. en)**

EUROPEISKA UNIONENS UPPFÖRANDEKOD FÖR VAPENEXPORT

EUROPEISKA UNIONENS RÅD

SOM UTGÅR från de gemensamma kriterier som beslutades av Europeiska rådet i Luxemburg 1991 och i Lissabon 1992,

SOM ERKÄNNER att vapenexporterande stater har ett särskilt ansvar,

SOM ÄR FAST BESLUTNA att fastställa stränga gemensamma normer, som skall uppfattas som miniminormer, i fråga om hantering av och återhållsamhet beträffande överföringar av konventionella vapen av alla medlemsstaterna samt att förstärka utbytet av relevant information för att uppnå ökad insyn.

SOM ÄR FAST BESLUTNA att hindra export av materiel som kan användas för internt förtryck eller internationell aggression eller bidra till regional instabilitet,

SOM ÖNSKAR förstärka sitt samarbete och främja sin samsyn inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP) när det gäller export av konventionella vapen,

SOM NOTERAR att kompletterande åtgärder mot olagliga överföringar har vidtagits med hjälp av EU-programmet för att förebygga och bekämpa olaglig handel med konventionella vapen,

SOM BEKRÄFTAR att medlemsstaterna önskar upprätthålla en försvarsindustri som en del av såväl sin industriella bas som sina försvarsinsatser, och

SOM ERKÄNNER att stater, i enlighet med den rätt till självförsvar som erkänns i FN:s stadga, har rätt att överföra medel för självförsvar,

HAR UPPRÄTTAT följande uppförandekod och tillämpningsbestämmelser: Skr. 2002/03:114
Bilaga 4

KRITERIUM ETT

Skr. 2002/03:114
Bilaga 4

Respekt för medlemsstaternas internationella åtaganden, särskilt de sanktioner som påbjuds av FN:s säkerhetsråd och de som påbjuds av gemenskapen, avtal om icke-spridning och andra ämnen samt andra internationella förpliktelser

En ansökan om exportlicens bör avslås om bifall skulle stå i strid med bl.a.

- a) medlemsstaternas internationella förpliktelser och deras åtaganden att upprätthålla FN:s, OSSE:s och EU:s vapenembargon,
- b) medlemsstaternas internationella förpliktelser enligt fördraget om icke-spridning av kärnvapen, konventionen om biologiska vapen och toxinvapen samt konventionen om kemiska vapen,
- c) medlemsstaternas åtaganden inom ramen för Australien-gruppen, missilteknologiarrangemanget (Missile Technology Control Regime), gruppen av länder som levererar kärnmaterial (Nuclear Suppliers Group) och Wassenaar-arrangemanget,
- d) medlemsstaternas åtagande att inte exportera någon som helst typ av truppmina (antipersonell mina).

KRITERIUM TVÅ

Respekten för de mänskliga rättigheterna i det slutliga bestämmelselandet

Efter att ha bedömt mottagarlandets inställning till de relevanta principer i internationella instrument rörande de mänskliga rättigheterna kommer medlemsstaterna

- a) inte att utfärda exportlicens om det föreligger uppenbar risk att den tilltänkta exporten kan komma att användas för internt förtryck,
- b) från fall till fall och under beaktande av materielens art att iaktta särskild försiktighet vid utfärdande av licenser till för länder där allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna har konstaterats av behöriga FN-organ, Europarådet eller EU,

Materiel som kan användas för internt förtryck anses i detta sammanhang inbegripa bl.a. materiel, i fråga om vilket den tilltänkta slutanvändaren bevisligen har använt sådan eller liknande materiel för internt förtryck, eller när det finns skäl att tro att materielen kommer att användas till andra ändamål eller av annan slutanvändare än vad som uppgivits, och användas till internt förtryck. I linje med punkt 1 i tillämpningsbestämmelserna för denna kod kommer materielens art att beaktas noggrant, särskilt om den är avsedd för interna säkerhetsändamål. Internt förtryck anses inbegripa bl.a. tortyr och annan grym, omänsklig och förnedrande behandling eller bestraffning, summariska eller godtyckliga avrättningar, försvinnanden, godtyckliga gripanden och andra allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheter och de grundläggande friheter som anges i relevanta internationella instrument rörande de mänskliga rättigheterna, inklusive Allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna och Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter.

KRITERIUM TRE

Skr. 2002/03:114
Bilaga 4

Den interna situationen i det slutliga bestämmelseslandet som en följd av existerande spänningar och väpnade konflikter

Medlemsstaterna kommer inte att tillåta export som skulle provocera eller förlänga väpnade konflikter eller förvärra existerande spänningar i det slutliga bestämmelseslandet.

KRITERIUM FYRA

Bevarande av regional fred, säkerhet och stabilitet

Medlemsstaterna kommer inte att utfärda exportlicens om det finns en uppenbar risk för att den avsedda mottagaren skulle använda den tilltänkta exporten på ett aggressivt sätt mot ett annat land eller hävda ett territoriellt krav med våld.

När medlemsstaterna överväger dessa risker kommer de bl.a. att beakta

- a) om någon väpnad konflikt pågår eller sannolikt kommer att uppstå mellan mottagarlandet och ett annat land,
- b) om det föreligger något territoriellt krav på ett angränsande land som mottagarlandet tidigare försökt eller hotat att genomdriva med våld,
- c) om materielen sannolikt kommer att användas för annat än mottagarens legitima nationella säkerhets- och försvarsändamål,
- d) behovet av att inte negativt påverka den regionala stabiliteten på något märkbart sätt.

KRITERIUM FEM

Den nationella säkerheten för medlemsstaterna eller de territorier i fråga om vilka en medlemsstat är ansvarig för de yttre förbindelserna, samt för vänligt sinnade och allierade länder

Medlemsstaterna kommer att beakta

- a) den tilltänkta exportens möjliga inverkan på egna, andra medlemsstaters eller vänners och allierades försvars- och säkerhetsintressen, samtidigt som de erkänner att denna faktor inte får påverka deras beaktande av kriterierna om respekt för de mänskliga rättigheterna och om regional fred, säkerhet och stabilitet,
- b) risken för att de berörda varorna används mot deras egna styrkor eller mot styrkor från vänner eller allierade eller från andra medlemsstater,
- c) risken för "reverse engineering" eller icke avsedd tekniköverföring.

KRITERIUM SEX

Köparlandets uppträdande i förhållande till det internationella samfundet, i synnerhet i fråga om dess attityd till terrorism, arten av dess allianser och

dess respekt för internationell rätt

Skr. 2002/03:114

Bilaga 4

Medlemsstaterna kommer bl.a. att beakta köparlandets tidigare uppträdande i fråga om

a) dess stöd till eller uppmuntran av terrorism och internationell organiserad brottslighet,

b) dess uppfyllande av sina internationella åtaganden, i synnerhet i fråga om icke-användning av våld, även enligt internationell humanitär rätt som är tillämplig på internationella och icke internationella konflikter,

c) dess engagemang för icke-spridning och andra former av vapenkontroll och nedrustning, särskilt undertecknande, ratificering och genomförande av relevanta konventioner om vapenkontroll och nedrustning enligt punkt b i kriterium ett.

KRITERIUM SJU

Förekomsten av en risk för att materielen skall användas till annat ändamål inom köparlandet eller återexporteras på oönskade villkor

Vid bedömning av den tilltänkta exportens inverkan på det importerande landet och risken för att de exporterade varorna kan avledas till en oönskad slutanvändare, kommer följande att beaktas:

a) Mottagarlandets legitima inhemska försvars- och säkerhetsintressen, inbegripet eventuell medverkan i FN:s eller andra fredsbevarande insatser.

b) Mottagarlandets tekniska förmåga att använda materielen.

c) Mottagarlandets förmåga att utöva effektiv exportkontroll.

d) Risken att vapnen kommer att återexporteras eller avledas till terroristorganisationer (antiterroristutrustning bör särskilt uppmärksammas i detta sammanhang).

KRITERIUM ÅTTA

Vapenexportens förenlighet med mottagarlandets tekniska och ekonomiska förmåga, med beaktande av det önskvärda i att stater får sitt legitima behov beträffande säkerhet och försvar täckt med minsta möjliga användning av mänskliga och ekonomiska resurser till krigsmateriel

Medlemsstaterna kommer, mot bakgrund av informationen från relevanta källor såsom FN:s utvecklingsprogram, Världsbanken, Internationella valutafonden samt OECD-rapporter, att beakta huruvida den tilltänkta exporten allvarligt skulle hindra den hållbara utvecklingen i mottagarlandet. De kommer i detta sammanhang att beakta mottagarlandets relativa nivå på militära och sociala utgifter och även ta hänsyn till eventuellt bistånd från EU eller bilateralt bistånd.

TILLÄMPNINGSBESTÄMMELSER

1. Varje medlemsstat kommer från fall till fall att pröva de ansökningar om exportlicens för krigsmateriel som ställs till den, mot bakgrund av bestämmelserna i uppförandekoden.

2. Denna kod kommer inte att inkräkta på medlemsstaternas rätt att tillämpa en mer restriktiv nationell politik.

3. Genom diplomatiska kanaler kommer medlemsstaterna att översända utförlig information om de licensansökningar som har avslagits i enlighet med uppförandekoden i fråga om krigsmateriel, tillsammans med en förklaring av varför ansökan har avslagits. Den information som skall överlämnas anges i form av ett utkast till formulär som återfinns i bilagan. Innan någon medlemsstat beviljar en licens som en annan medlemsstat eller andra medlemsstater har vägrat bevilja för en i huvudsak identisk transaktion under de senaste tre åren kommer den först att samråda med den eller de medlemsstater som avslagit licensansökningarna. Om medlemsstaten efter dessa samråd ändå beslutar att bevilja licens kommer den att underrätta den eller de medlemsstater som avslagit ansökan (ansökningarna) och därvid utförligt förklara sina egna skäl.

Beslutet att tillåta eller vägra överföring av någon krigsmateriel skall varje medlemsstat själv fatta. En ansökan om licens skall anses ha avslagits när medlemsstaten har vägrat att tillåta den faktiska försäljningen eller den fysiska exporten av den berörda krigsmaterielen, om försäljning i annat fall skulle ha ägt rum, eller när den har vägrat att tillåta det relevanta avtalets ingående. För detta ändamål kan ett anmälningspliktigt avslag, i enlighet med nationella förfaranden, innefatta avslag på en ansökan om tillstånd att inleda förhandlingar eller ett nekande svar på en formell inledande förfrågan om en särskild beställning.

4. Medlemsstaterna kommer att behandla sådana avslag och samråd konfidentiellt och de kommer inte att använda dem för att uppnå kommersiella fördelar.

5. Medlemsstaterna kommer att verka för ett skyndsamt antagande av en gemensam förteckning över krigsmateriel som omfattas av uppförandekoden, grundad på liknande nationella och internationella förteckningar. Innan detta är gjort kommer uppförandekoden att fungera på grundval av nationella kontrollförteckningar, vid behov tillsammans med beståndsdelar från relevanta internationella förteckningar.

6. Kriterierna i uppförandekoden samt det samrådsförfarande som föreskrivs i punkt 3 i tillämpningsbestämmelserna kommer också att gälla varor med dubbla användningsområden enligt specifikationen i bilaga 1 till rådets beslut 94/942/GUSP¹³ när det finns anledning att anta

¹³ (1) EGT L 367, 31.12.1994, s. 8. Beslutet senast ändrat genom beslut 98/232/GUSP (EGT L 92, 25.3.1998, s. 1).

att slutanvändaren av varorna kommer att vara de väpnade styrkorna eller den interna säkerhetstjänsten eller liknande enheter i mottagarlandet.

Skr. 2002/03:114
Bilaga 4

7. I syfte att göra uppförandekoden så effektiv som möjligt kommer medlemsstaterna att arbeta inom ramen för GUSP för att förstärka samarbetet och främja sin samsyn i fråga om export av konventionella vapen.

8. Varje medlemsstat kommer att sända de övriga medlemsstaterna en årlig rapport om sin export av försvarsmateriel och sitt genomförande av uppförandekoden. Dessa rapporter kommer att diskuteras vid ett årligt möte som skall hållas inom ramen för GUSP. Vid mötet kommer en översyn också att ske av uppförandekodens verkan och vilka förbättringar som behöver göras, och en konsoliderad rapport grundad på bidrag från medlemsstaterna kommer att föreläggas rådet för godkännande.

9. När det är lämpligt kommer medlemsstaterna inom GUSP:s ram att gemensamt bedöma situationen för de möjliga eller faktiska mottagarna av vapenexporten från medlemsstaterna mot bakgrund av principerna och kriterierna i uppförandekoden.

10. Det erkänns vidare att medlemsstaterna, om det är lämpligt, också får beakta den tilltänkta exportens inverkan på sina ekonomiska, sociala, kommersiella och industriella intressen, men att dessa faktorer inte kommer att påverka tillämpningen av ovan nämnda kriterier.

11. Medlemsstaterna kommer att göra sitt yttersta för att uppmuntra andra vapenexporterande länder att ansluta sig till uppförandekodens principer.

12. Uppförandekoden och tillämpningsbestämmelserna ersätter alla tidigare gjorda bearbetningar av de gemensamma kriterierna från 1991 och 1992.

Information som skall överlämnas

Skr. 2002/03:114

Bilaga 4

.....medlemsstatens namn] har äran
att informera sina partner om att den i enlighet med EU:s uppförandekod
har avslagit följande ansökan om licens:

Mottagarland:

.....

Kort beskrivning av materielen, inbegripet kvantitet och, när det är lämpligt,
tekniska specifikationer:

.....

Avsedd mottagare:

.....

Avsedd slutanvändare (om annan än mottagaren):

.....

Skäl till att ansökan avslogs:

.....

Datum för avslag av ansökan:

.....

24 Bilaga 5: Medlemskap i multilaterala exportkontrollregimer

Land	ZC	NSG	AG	MTCR	WA
Argentina	x	x	x	x	x
Australien	x	x	x	x	x
Belgien	x	x	x	x	x
Brasilien	-	x	-	x	-
Bulgarien	x	x	x	-	x
Cypern	-	x	x	-	-
Danmark	x	x	x	x	x
Finland	x	x	x	x	x
Frankrike	x	x	x	x	x
Grekland	x	x	x	x	x
Irland	x	x	x	x	x
Island	-	-	x	x	-
Italien	x	x	x	x	x
Japan	x	x	x	x	x
Kanada	x	x	x	x	x
Kazakstan	-	x	-	-	-
Kina	x	-	-	-	-
Korea (Rep.)	x	x	x	x	x
Lettland	-	x	-	-	-
Litauen	-	-	-	-	-
Luxemburg	x	x	x	x	x
Nederländerna	x	x	x	x	x
Norge	x	x	x	x	x
Nya Zeeland	-	x	x	x	x
Polen	x	x	x	x	x
Portugal	x	x	x	x	x
Rumänien	x	x	x	-	x
Ryssland	x	x	-	x	x
Schweiz	x	x	x	x	x
Slovakien	x	x	x	-	x
Slovenien	x	x	-	-	-
Spanien	x	x	x	x	x
Storbritannien	x	x	x	x	x
Sverige	x	x	x	x	x
Sydafrika	x	x	-	x	-
Tjeckien	x	x	x	x	x
Turkiet	x	x	x	x	x
Tyskland	x	x	x	x	x
Ukraina	x	x	-	x	x
Ungern	x	x	x	x	x
USA	x	x	x	x	x
Vitryssland	-	x	-	-	-
Österrike	x	x	x	x	x
TOTALT	35	40	33	33	33

(För information om exportkontrollregimerna se avsnitt 12)

Europeiska kommissionen deltar i Australiengruppen samt som observatör i Nuclear Suppliers' Group.

Förändringar under år 2002:

Kazakstan antogs som medlem i Nuclear Suppliers' Group

25 Bilaga 6: Internationella vapenembargon

Tabellen nedan redovisar de internationella vapenembargon som varit i kraft under hela eller delar av år 2002, deras löptid under året samt de beslut som upprättat, och i vissa fall modifierat eller hävt, embargot.

Internationella vapenembargon under år 2002

LAND	TYP AV EMBARGO	LÖPTID UNDER 2002	REFERENS
Afghanistan	FN-embargo EU-embargo	Upphörde att gälla 19 januari Hävt 27 maj	FN:s säkerhetsråds resolution (UNSCR) 1333 (2000); Gemensam ståndpunkt 2001/771/CFSP Gemensam ståndpunkt 2002/402/CFSP
Angola	FN-embargo (embargo mot UNITA samt mot övriga Angola förutom för namngivna införselvägar)	Hävt 9 december	UNSCR 864 (1993) UNSCR 1448 (2002)
Armenien	FN-embargo (icke-bindande)	Hela året	UNSCR 853 (1993)
Azerbajdzjan	FN-embargo (icke-bindande)	Hela året	UNSCR 853 (1993)
Bosnien och Hercegovina	EU-embargo (minröjningsutrustning undantagen) Överföring av lätta vapen till polisstyrkorna undantagen från embargot	Hela året Hela året	Gemensam ståndpunkt 1996/184/CFSP Rådsbeslut 1999/481/CFSP
Burma/Myanmar	EU-embargo Embargo utökat till att gälla utrustning, vilken kan användas till intern repression av terrorism	Hela året Hela året	Allmänna rådets deklaration 29 juli 1991; Gemensam ståndpunkt 1996/635/CFSP Gemensam ståndpunkt 2000/346/CFSP
Demokratiska Republiken Kongo	EU-embargo Överföring bl.a. av minröjningsutrustning undantagen	Hela året Fr.o.m. 21 oktober	Deklaration 33/93 7 april 1993 Gemensam ståndpunkt 2002/829/CFSP

LAND	TYP AV EMBARGO	LÖPTID UNDER 2002	REFERENS
Irak	FN-embargo	Hela året	UNSCR 661 (1990)
	EU-embargo	Hela året	Deklaration 56/90 4 augusti 1990
Jemen	FN-embargo (icke-bindande)	Hela året	UNSCR 924 (1994)
Kina (exklusive Hongkong och Macao)	EU-embargo	Hela året	Europeiska rådets deklARATION 27 juni 1989
Liberia	FN-embargo	Hela året	UNSCR 1343 (2001)
	EU-embargo	Hela året	Gemensam ståndpunkt 2001/357/CFSP
Libyen	EU-embargo	Hela året	UtrikesministerdeklARATION 14 april 1986; Gemensam ståndpunkt 1999/261/CFSP
Regionen Nagorno-Karabach	OSSE-embargo	Hela året	Beslut i OSSE:s högre tjänstemannakommitté 28 februari 1992
Rwanda	FN-embargo	Hela året	UNSCR 918 (1994);
	Överföring till Rwandas regering vid namngivna införelvägar undantagen		UNSCR 1011 (1995)
Sierra Leone	FN-embargo gällande överföring till icke-statliga styrkor i Sierra Leone	Hela året	UNSCR 1171 (1998)
	EU-embargo (överföring till Sierra Leones regering undantagen)	Hela året	Gemensam ståndpunkt 1998/409/CFSP
Somalia	FN-embargo	Hela året	UNSCR 733 (1992)
	EU-embargo	Fr.o.m. 10 december	Gemensam ståndpunkt 2002/960/CFSP
Sudan	EU-embargo	Hela året	Gemensam ståndpunkt 1994/165/CFSP
Zimbabwe	EU-embargo	Fr.o.m. 18 februari	Gemensam ståndpunkt 2002/145/CFSP

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 13 mars 2003

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Winberg, Ulvskog, Lindh, Pagrotsky, Östros, Messing, Engqvist, Lövdén, Ringholm, Bodström, Karlsson, J.O., Sommestad, Karlsson, H., Lund, Andnor, Johansson, Hallengren, Björklund

Föredragande: statsrådet Lund

Regeringen beslutar skrivelse 2002/03:114 Redogörelse för den svenska exportkontrollpolitiken och exporten av krigsmateriel år 2002